

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет інформаційних технологій,
обліку та фінансів

Кафедра бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ІВАЩУК Людмила Вікторівна

УДК 657.421:657.6

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

«БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА КОНТРОЛЬ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ»

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і тестів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело
Людмила ІВАЩУК

Науковий керівник
Цегельник Ніна Іванівна
кандидат економічних наук, доцент

Житомир – 2025

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету

Рецензент:

професор кафедри фінансів і кредиту Поліського національного університету,
д.е.н. Віленчук Олександр Миколайович

Висновок комісії за результатами попереднього захисту:

_____ допустити до захисту _____

Голова комісії _____ Тетяна ГАЙДУЧОК

Висновок кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту за результатами попереднього захисту: _____ допустити до захисту _____

Протокол засідання кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту № 7 від 17 грудня 2025 року

Завідувач кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту _____ Наталія МАЛЮГА

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Студент(ка) ІВАЩУК Людмила Вікторівна захистив(ла) кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____,

за університетською шкалою _____

Секретар ЕК _____

Наталія САВЧЕНКО

АНОТАЦІЯ

ІВАЩУК Л. В. Бухгалтерський облік, аналіз та контроль основних засобів бюджетної установи. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування». – Поліський національний університет, Житомир, 2025.

У кваліфікаційній роботі досліджено бухгалтерський облік, аналіз і контроль основних засобів у бюджетній установі на прикладі Військової частини А0339. Визначено їх економічну сутність, вплив на фінансові результати та ефективність використання бюджетних коштів. Проаналізовано стан і рух основних засобів за 2022–2024 роки та обґрунтовано шляхи вдосконалення обліку й контролю через субрахунки, аналітичний облік та цифровізацію. Результати сприятимуть підвищенню ефективності управління основними засобами та фінансово-економічної діяльності бюджетних установ сектору оборони.

Ключові слова: бухгалтерський облік, основні засоби, аналітичний облік, контроль, ефективність використання

ABSTRACT

IVASHCHUK L. V. Accounting, analysis, and control of fixed assets of a budgetary institution. – Manuscript.

Qualification work for obtaining a master's degree in the specialty 071 “Accounting and taxation”. – Polissia National University, Zhytomyr, 2025.

The thesis examines accounting, analysis, and control of fixed assets in a budgetary institution using the example of Military Unit A0339. Their economic essence, impact on financial results, and efficiency of budget funds use are determined. The state and movement of fixed assets for 2022–2024 are analyzed, and ways to improve accounting and control through subaccounts, analytical accounting, and digitization are substantiated. The results will contribute to improving the efficiency of fixed asset management and the financial and economic activities of budgetary institutions in the defense sector.

Keywords: accounting, fixed assets, analytical accounting, control, efficiency of use

ЗМІСТ

Вступ.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ	9
1.1. Економічна сутність, класифікація та роль основних засобів у діяльності бюджетних установ	9
1.2. Нормативно-правове регулювання обліку основних засобів у бюджетному секторі	14
1.3. Методичні підходи до обліку, аналізу та контролю основних засобів у бюджетних установах.....	19
Висновки до розділу 1.....	24
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У БЮДЖЕТНІЙ УСТАНОВІ	26
2.1. Організаційно-економічна характеристика бюджетної установи та облікова політика щодо основних засобів	26
2.2. Документальне оформлення, синтетичний і аналітичний облік основних засобів	33
2.3. Аналіз стану, руху та ефективності використання основних засобів бюджетної установи	37
Висновки до розділу 2.....	44
РОЗДІЛ 3. КОНТРОЛЬ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЇХ ОБЛІКУ В БЮДЖЕТНІЙ УСТАНОВІ	46
3.1. Організація внутрішнього контролю основних засобів у бюджетній установі	46
3.2. Інвентаризація основних засобів та відображення її результатів в обліку.....	52
3.3. Напрями вдосконалення обліку, аналізу та контролю основних засобів в умовах цифровізації бюджетного обліку	58
Висновки до розділу 3.....	65
ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71
ДОДАТКИ.....	76

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах реформування системи державних фінансів, підвищення вимог до прозорості та ефективності використання бюджетних коштів особливої актуальності набувають питання обліку, аналізу та контролю основних засобів бюджетних установ. Основні засоби становлять матеріально-технічну базу функціонування установ публічного сектору та забезпечують виконання ними суспільно значущих функцій у сферах оборони, освіти, охорони здоров'я, культури, соціального захисту та державного управління. Від рівня їх забезпеченості, технічного стану, своєчасного оновлення й ефективності використання залежить якість надання публічних послуг та результативність бюджетних програм.

Значний внесок у дослідження теоретичних і методичних аспектів обліку, аналізу та контролю основних засобів зробили вітчизняні та зарубіжні науковці, зокрема С. Ф. Голов [9], Л. В. Нападовська [21], М. М. Нашкерська [24], О. М. Петрук [27], М. Т. Білик [3], В. С. Пономаренко [32], Г. В. Пчелинська [25], С.Є. Пиріжок [28], Ю. С. Цал-Цалко [39], Ф. Ф. Бутинець [5], В. Степаненко [37]. У працях зазначених авторів розкрито економічну сутність основних засобів, питання їх класифікації, оцінки, нарахування амортизації, організації бухгалтерського обліку та аналітичного забезпечення управління активами.

Водночас, попри наявність ґрунтовних наукових напрацювань, проблематика обліку та контролю основних засобів у бюджетних установах, зокрема у військових частинах сектору оборони, залишається недостатньо дослідженою. Це стосується передусім питань адаптації методичних підходів до специфіки оборонних установ, посилення внутрішнього контролю, а також впровадження сучасних цифрових технологій та міжнародних стандартів державного сектору.

Специфіка діяльності бюджетних установ зумовлює підвищені вимоги до організації бухгалтерського обліку та контролю за основними засобами, оскільки вони фінансуються за рахунок державних і місцевих бюджетів та є об'єктами

публічної власності. Недосконалість методичних підходів до їх обліку, аналізу й контролю може призводити до нераціонального використання ресурсів, зростання витрат на утримання й ремонт активів, а також до порушень фінансової дисципліни.

Особливої значущості ці питання набувають в умовах цифровізації бюджетного обліку та впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності для державного сектору (IPSAS), що вимагає адаптації національної системи обліку до сучасних інформаційних технологій і управлінських практик та зумовлює необхідність комплексного наукового дослідження даної проблематики.

Мета і завдання роботи. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних, методичних та прикладних аспектів бухгалтерського обліку, аналізу та контролю основних засобів у бюджетних установах і розробка практичних рекомендацій щодо їх удосконалення на прикладі військової частини А0339 з урахуванням вимог нормативно-правового регулювання та умов цифровізації бюджетного обліку.

Для досягнення поставленої мети в роботі передбачено вирішення таких завдань:

- розкрити економічну сутність, класифікацію та роль основних засобів у діяльності бюджетних установ;
- дослідити нормативно-правове регулювання обліку основних засобів у бюджетному секторі;
- узагальнити методичні підходи до обліку, аналізу та контролю основних засобів у бюджетних установах;
- проаналізувати організацію бухгалтерського обліку основних засобів у бюджетній установі;
- оцінити стан, рух та ефективність використання основних засобів на прикладі військової частини А0339;
- дослідити організацію внутрішнього контролю та інвентаризації основних засобів;

- обґрунтувати напрями вдосконалення обліку, аналізу та контролю основних засобів з урахуванням сучасних інформаційних технологій.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єктом дослідження є діяльність бюджетної установи в частині формування, використання та збереження основних засобів, зокрема військової частини як складової сектору оборони держави.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів бухгалтерського обліку, аналізу та контролю основних засобів у бюджетних установах, на прикладі військової частини А0339.

Методи дослідження. У процесі виконання кваліфікаційної роботи використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема: аналіз і синтез – для розкриття економічної сутності основних засобів та узагальнення наукових підходів; індукцію і дедукцію – для формування теоретичних висновків; порівняльний аналіз – для оцінки динаміки й структури основних засобів; економіко-статистичні методи – для аналізу показників їх руху та ефективності використання; факторний аналіз – для визначення впливу стану основних засобів на результати діяльності установи; графічний метод – для наочного відображення результатів аналізу; методи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю – для обґрунтування практичних рекомендацій.

Перелік публікацій автора за темою дослідження:

Іващук Л. В. Методика та інформаційне забезпечення аналізу використання основних засобів. *Нові горизонти розвитку бізнесу в умовах сучасних викликів. Євроінтеграційні механізми безпечного функціонування і розвитку агроєкосистем* [Електронне видання]: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., здоб. вищ. освіти і мол. вчених, 7 листопада 2025 р. / Держ. біотехнологічний ун-т. Харків, 2025. С. 169-171. https://vnu-taskid841251.s3.eu-north-1.amazonaws.com/s3fs-public/File/2025/11/zbirnyk-tez-konferentsii_21.11.2025-vnu-oblik_1.pdf

Іващук Л. В. Теоретичні засади формування інформаційного забезпечення обліку, аналізу та контролю основних засобів бюджетних установ. *Сучасні*

тенденції розвитку обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування: матеріали міжнародної наук.-практ. конф. (21 листопада 2025 р.). 2025. С. 70-71.

Іващук Л. В. Організація та методика внутрішнього контролю за наявністю й використанням основних засобів бюджетних установ. *Інноваційний вектор розвитку обліку, фінансів, аналізу й аудиту в Україні та світі* : зб. праць учасників IV Міжнар. наук.-практ. конф. (6-7 листоп. 2025 р.). Житомир : Поліський національний університет, 2025. С. 205-208. DOI: <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.30735509>

Наукова новизна отриманих результатів полягає в розвитку та обґрунтуванні методичних підходів до обліку, аналізу й контролю основних засобів у бюджетних установах з урахуванням цифровізації облікових процесів і вимог міжнародних стандартів державного сектору.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості використання запропонованих рекомендацій у діяльності бюджетних установ для підвищення ефективності використання основних засобів, посилення внутрішнього контролю та забезпечення прозорості фінансової звітності.

Апробація результатів дослідження. Отримані в ході дослідження результати були апробовані під час вивчення та аналізу організації бухгалтерського обліку, аналізу й контролю основних засобів у військовій частині А0339. Запропоновані висновки та рекомендації можуть бути використані у практичній діяльності бюджетних установ, зокрема установ сектору оборони, з метою підвищення ефективності використання основних засобів і посилення внутрішнього контролю.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 76 сторінки, у тому числі 24 таблиці, 1 рисунок та 43 використаних джерела.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

1.1. Економічна сутність, класифікація та роль основних засобів у діяльності бюджетних установ

Основні засоби є однією з ключових складових матеріально-технічної бази бюджетних установ та визначальним елементом їх ресурсного потенціалу. Вони забезпечують можливість виконання установами покладених на них функцій у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, соціального захисту, державного управління та інших галузях суспільної діяльності.

З економічної точки зору основні засоби бюджетних установ – це матеріальні активи, які утримуються для використання у процесі надання суспільних послуг, виконання бюджетних програм або забезпечення адміністративних функцій, строк корисного використання яких перевищує один рік (або операційний цикл, якщо він довший), та які поступово переносять свою вартість на витрати через нарахування амортизації.

Особливістю основних засобів у бюджетних установах є те, що вони, на відміну від підприємств, не створюють безпосередньо прибутку, а слугують інструментом реалізації державних і місцевих соціально-економічних функцій. Тому ефективність їх використання оцінюється не за фінансовим результатом, а за рівнем досягнення соціального ефекту, якості та доступності бюджетних послуг [14].

Економічна сутність основних засобів у бюджетній сфері також проявляється у специфіці їх фінансування, яке здійснюється за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів, цільових надходжень, грантів, благодійної допомоги. Це зумовлює підвищені вимоги до обліку, контролю, збереження та цільового використання таких активів.

Ці різні аспекти економічної сутності основних засобів у бюджетній сфері привертають увагу дослідників до визначення їхніх характеристик та

класифікаційних ознак, що відображено у наукових підходах до трактування цього поняття (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Підходи до визначення економічної сутності основних засобів у наукових дослідженнях

№	Автор	Визначення основні засоби
1	І. А. Білуха [4]	засоби праці, які багаторазово беруть участь у виробничому процесі, зберігають свою натуральну форму та поступово переносять свою вартість на створений продукт
2	Ф. Ф. Бутинець [5]	являють собою сукупність матеріальних активів, що використовуються підприємством або установою протягом тривалого періоду та забезпечують здійснення основної діяльності
3	С. Ф. Голов [9]	довгострокові матеріальні активи, які контролюються суб'єктом господарювання або бюджетною установою з метою використання у процесі діяльності
4	В. С. Пономаренко [32]	є складовою економічного потенціалу суб'єкта, що забезпечує можливість досягнення стратегічних цілей та виконання функціонального призначення
5	О. М. Петрук [27]	матеріальна основа функціонування суб'єкта публічного сектору, яка визначає рівень якості та доступності суспільних послуг
6	М. Т. Білик [3]	виступають об'єктом бухгалтерського обліку, що відображає ресурсне забезпечення діяльності та потребує системного контролю
7	Л. В. Нападовська [21]	активи, які формують виробничо-технічну базу діяльності та забезпечують безперервність функціонування установи

Джерело: сформовано автором на основі [3; 4; 5; 9; 21; 27; 32]

Аналіз наукових підходів до визначення поняття «основні засоби» свідчить про відсутність єдиного універсального трактування, однак усі автори одностайно наголошують на їх довгостроковому характері, багаторазовій участі у діяльності та ключовій ролі у забезпеченні функціонування суб'єктів господарювання і бюджетних установ. У державному секторі основні засоби розглядаються передусім як матеріальна база надання суспільних послуг, що зумовлює підвищені вимоги до їх обліку, контролю та ефективного використання.

Для цілей бухгалтерського обліку, аналізу та контролю основні засоби бюджетних установ підлягають багатоступеневій класифікації. Така класифікація

дозволяє систематизувати інформацію про активи, забезпечити достовірність фінансової звітності та підвищити ефективність управлінських рішень.

Відповідно до досліджень О. М. Петрука [27], основні засоби бюджетних установ слід класифікувати залежно від їхньої ролі у виконанні публічних функцій. Зокрема, до таких груп належать будівлі та споруди соціального призначення, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти, прилади та інвентар, а також інші основні засоби. Наукова цінність цього підходу полягає у його безпосередній орієнтації на бюджетні установи та відповідності вимогам НП(С)БОДС, що забезпечує узгодженість класифікації з нормативними стандартами.

У продовження теми класифікації основних засобів, Ф. Ф. Бутинець [5] пропонує розглядати їх через призму участі у процесі діяльності. Зокрема, основні засоби поділяються на активні, які безпосередньо задіяні у наданні послуг (обладнання, прилади), та пасивні, що створюють умови для функціонування установи (будівлі, споруди). Адаптація цього підходу до бюджетних установ демонструє його ефективність у сфері освіти, медицини та культури, слугуючи методологічною основою для оцінки продуктивності використання основних засобів.

Далі, С. Ф. Голов [7] розглядає основні засоби як довгострокові матеріальні активи та пропонує їх групування за економічною роллю у діяльності, строком корисного використання та характером перенесення вартості на витрати. Наукова значущість цього підходу полягає у його використанні при формуванні облікової політики бюджетних установ, що забезпечує точність нарахування амортизації та планування капітальних видатків.

Особливу увагу до правових аспектів класифікації приділяє Л. В. Нападовська [21]. Вона виділяє основні засоби за формою власності та правом користування: державна власність, комунальна власність та активи, закріплені за установами на праві оперативного управління. Практичне значення цього підходу полягає у можливості чіткого визначення обмежень щодо

відчуження, передачі або списання основних засобів, що має важливе значення для бюджетного сектору.

Нарешті, В. С. Пономаренко [32] пропонує розглядати основні засоби як складову економічного потенціалу установи, класифікуючи їх за рівнем стратегічної значущості, ступенем зносу та потребою в оновленні. Наукова новизна цього підходу для бюджетної сфери полягає у можливості інтегрувати облік, аналіз та стратегічне управління активами, що сприяє оптимізації ресурсного забезпечення та ефективному плануванню капіталовкладень.

Враховуючи наведені підходи до класифікації основних засобів бюджетних установ, доцільно представити їх у структурованому вигляді у формі таблиці 1.2. Це дозволяє наочно порівняти ознаки класифікації, види основних засобів та їх характеристику, а також підкреслити практичне значення кожного підходу для обліку, аналізу та управління активами.

Таблиця 1.2

Класифікація основних засобів бюджетних установ

№	Класифікаційна ознака	Види (групи) основних засобів	Характеристика та приклади
1	2	3	4
1	За функціональним призначенням	Будівлі та споруди	Навчальні корпуси, лікарні, адміністративні будівлі, інженерні мережі
		Машини та обладнання	Медичне обладнання, комп'ютерна техніка, лабораторні прилади
		Транспортні засоби	Службові автомобілі, спеціалізований транспорт
		Інструменти, прилади, інвентар	Господарський та навчальний інвентар, прилади
		Земельні ділянки та капітальні витрати на поліпшення земель	Земельні ділянки, витрати на меліорацію, благоустрій
		Інші основні засоби	Активи, що не увійшли до основних груп
2	За ступенем участі у процесі діяльності	Активні основні засоби	Обладнання, машини, прилади, які безпосередньо використовуються для надання послуг
		Пасивні основні засоби	Будівлі та споруди, що створюють умови для функціонування установи
3	За формою власності	Державна власність	Основні засоби, що належать державі та закріплені за установою

Продовження табл. 1.2

1	2	3	4
		Комунальна власність	Активи територіальних громад, передані установам на праві оперативного управління
4	За станом використання	В експлуатації	Основні засоби, що фактично використовуються у діяльності
		Тимчасово не використовуються	Активи, що не задіяні у діяльності протягом певного періоду
		У ремонті, реконструкції або модернізації	Основні засоби, щодо яких здійснюються відновлювальні роботи
		Законсервовані	Активи, тимчасово виведені з експлуатації
5	За строком корисного використання	Коротко-, середньо- та довгострокового використання	Застосовується для нарахування амортизації та планування капітальних видатків бюджету

Джерело: сформовано автором на основі [6; 8; 29; 43]

Представлена таблиця дозволяє узагальнити та систематизувати підходи до класифікації основних засобів у бюджетних установах, що відображає багаторівневу природу їх обліку та управління. Класифікація за функціональним призначенням забезпечує чіткий розподіл активів відповідно до специфіки діяльності установ, тоді як поділ на активні та пасивні основні засоби дає змогу оцінити ефективність їх використання. Врахування форми власності та правового режиму дозволяє дотримуватися нормативних обмежень щодо відчуження або списання активів, а групування за станом використання і строком корисного застосування сприяє оптимізації планування капітальних видатків та нарахування амортизації.

Отже, багатоступенева класифікація основних засобів не лише систематизує інформацію для бухгалтерського обліку та фінансової звітності, а й слугує ефективним інструментом управлінського аналізу та прийняття стратегічних рішень у бюджетних установах. [1]

Водночас необхідно відзначити, що значення основних засобів виходить за межі обліково-аналітичної сфери, адже вони відіграють стратегічну роль у забезпеченні сталого функціонування установ. Від їх наявності, технічного стану та рівня оновлення залежить якість надання суспільних послуг, безпека працівників і споживачів, а також ефективність використання бюджетних коштів.

По-перше, основні засоби формують матеріальну основу виконання бюджетних програм. Без належної інфраструктури, обладнання та технічних засобів неможливо забезпечити реалізацію державної політики у соціальній сфері.

По-друге, рівень зносу основних засобів безпосередньо впливає на витрати бюджету. Фізично та морально застарілі активи потребують значних витрат на утримання, ремонт і енергоспоживання, що знижує загальну ефективність бюджетних видатків.

По-третє, основні засоби є об'єктом постійного бухгалтерського обліку, внутрішнього контролю та державного фінансового аудиту, оскільки вони становлять значну частку активів бюджетних установ і є ресурсами публічного сектору.

В умовах цифровізації державного управління зростає роль інформаційних та технологічних основних засобів, які сприяють підвищенню прозорості, підзвітності та якості управлінських рішень у бюджетній сфері.

Отже, основні засоби є економічно важливим елементом діяльності бюджетних установ, що забезпечує реалізацію їх функціонального призначення та виконання суспільно значущих завдань. Раціональна класифікація, належний облік і ефективне використання основних засобів є передумовами підвищення результативності бюджетних програм і забезпечення фінансової дисципліни в публічному секторі.

1.2. Нормативно-правове регулювання обліку основних засобів у бюджетному секторі

Облік основних засобів у бюджетних установах здійснюється відповідно до діючих нормативно-правових актів, що визначають порядок їхнього придбання, введення в експлуатацію, оцінки, амортизації, модернізації та списання. Такий підхід забезпечує достовірність бухгалтерського обліку, формування надійної

фінансової звітності та ефективний контроль за використанням державних і комунальних ресурсів.

Основою правового регулювання є Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в державному секторі (НП(С)БОДС) [34], які визначають загальні принципи ведення обліку, класифікацію активів, порядок оцінки та нарахування амортизації основних засобів.

Зокрема, НП(С)БОДС 121 «Основні засоби» [23] регламентує порядок визнання активів, їх класифікацію за функціональним призначенням, строком корисного використання, формою власності та ступенем участі у процесі діяльності. Даний стандарт також встановлює правила обліку поліпшень, модернізації та списання основних засобів у випадках фізичного зносу, морального старіння або законсервованого стану.

Крім того, нормативне регулювання включає низку державних і галузевих актів, що конкретизують порядок управління активами відповідно до форми власності, закріплення на праві оперативного управління та дотримання обмежень щодо відчуження. Зокрема, постанови Кабінету Міністрів України та накази Міністерства фінансів України визначають порядок контролю за використанням бюджетних коштів на придбання, утримання та модернізацію основних засобів. Додатково, накази Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України та Державної казначейської служби України регламентують специфіку обліку активів у закладах освіти, охорони здоров'я та науково-дослідних установах [11].

Практичне значення нормативно-правової бази проявляється у:

- визначенні порядку придбання та введення основних засобів в експлуатацію;
- регламентації проведення інвентаризації та контролю за наявністю й станом активів;
- встановленні методики нарахування амортизації та оцінки поліпшень;
- забезпеченні правових обмежень на відчуження, передачу або списання активів;

- підвищенні достовірності бухгалтерської та фінансової звітності.

Важливо зазначити, що нормативна база не лише регламентує бухгалтерський облік, але й слугує основою для управлінського та аналітичного обліку, дозволяючи оцінювати ефективність використання основних засобів, планувати капітальні видатки та оптимізувати ресурсне забезпечення бюджетних установ.

Крім національних нормативних актів, важливим є врахування міжнародних стандартів фінансової звітності для державного сектору (IPSAS – International Public Sector Accounting Standards). Ці стандарти встановлюють принципи обліку активів, зокрема основних засобів, у державних та комунальних установах, визначають порядок їх визнання, класифікацію за функціональним призначенням та строком корисного використання, оцінку вартості, нарахування амортизації, облік модернізацій, поліпшень та списання. Застосування IPSAS забезпечує прозорість і достовірність фінансової звітності, сприяє міжнародній порівнянності показників, підвищує ефективність управлінського аналізу та планування капітальних видатків, а також дозволяє впроваджувати сучасні методики обліку активів у бюджетних установах [42].

Водночас, впровадження міжнародних стандартів в Україні здійснюється у поєднанні з Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку в державному секторі (НП(С)БОДС) та іншими нормативно-правовими актами. Такий підхід дозволяє забезпечити відповідність обліку як на національному, так і на міжнародному рівні, гармонізувати процедури оцінки, переоцінки та списання основних засобів і водночас дотримуватися вимог законодавства України щодо управління бюджетними ресурсами.

В табл. 1.3 представимо ключові нормативно-правові документи, що регулюють облік основних засобів у бюджетному секторі, з визначенням їх змісту, сфери застосування та практичного значення для бюджетних установ.

Таблиця 1.3

Нормативно-правове регулювання обліку основних засобів
у бюджетному секторі

№	Нормативний документ	Основний зміст / положення	Сфера застосування	Практичне значення для бюджетної установи
1	2	3	4	5
1	Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в державному секторі (НП(С)БОДС)	Визначають загальні принципи обліку, класифікації активів, порядок оцінки та нарахування амортизації основних засобів	Усі бюджетні установи, що ведуть бухгалтерський облік за державними стандартами	Забезпечує уніфіковані підходи до обліку та формування фінансової звітності; підвищує достовірність даних
2	НП(С)БОДС 121 «Основні засоби»	Регламентує порядок визнання активів, їх класифікацію, облік поліпшень, модернізації та списання	Бюджетні установи державної та комунальної власності	Дозволяє планувати амортизаційні відрахування, відображати модернізацію та ремонт активів; сприяє точності обліку
3	PSAS 17 «Property, Plant and Equipment» (Основні засоби)	Визначає порядок визнання, первісної оцінки, амортизації, переоцінки та списання основних засобів у державному секторі; надає рекомендації щодо розкриття інформації у фінансовій звітності	Державні та комунальні установи, що прагнуть гармонізувати облік з міжнародними стандартами	Забезпечує прозорість, порівнянність та достовірність фінансової звітності; сприяє ефективному управлінню активами та міжнародному порівнянню показників
4	Бюджетний кодекс України	Визначає порядок використання бюджетних коштів на придбання, утримання та модернізацію основних засобів	Державні та комунальні установи, фінансові органи	Контролює законність витрат та цільове використання ресурсів; регламентує фінансову дисципліну
5	Постанови Кабінету Міністрів України (щодо обліку та контролю за майном державних установ)	Уточнюють порядок ведення обліку, звітності та контролю за використанням основних засобів	Державні установи, підзвітні органам державної влади	Сприяють ефективному управлінню майном та його збереженню; забезпечують контроль за використанням активів
6	Накази Міністерства фінансів України (методичні рекомендації з обліку основних засобів)	Встановлюють методику ведення обліку, форми первинних документів та звітності	Бюджетні установи, бухгалтерські служби	Забезпечують єдині методики обліку, полегшують підготовку звітності та аудит

Продовження табл. 1.3

1	2	3	4	5
7	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Встановлює загальні принципи ведення бухгалтерського обліку та підготовки фінансової звітності	Всі юридичні особи, у тому числі бюджетні установи	Формує правову основу обліку та складання фінансової звітності, уніфікує методи оцінки активів
8	Методичні рекомендації з інвентаризації основних засобів	Регламентують порядок проведення інвентаризації, оцінки залишкової вартості та фіксації результатів	Бюджетні установи, бухгалтерські служби	Забезпечують точність облікових даних, виявляють нестачі та запобігають втратам активів
9	Накази МОН та МОЗ України (щодо обліку основних засобів у закладах освіти та охорони здоров'я)	Визначають специфіку обліку основних засобів у конкретних галузях бюджетного сектору	Заклади освіти, охорони здоров'я, науково-дослідні установи	Дозволяють враховувати галузеві особливості та специфіку використання активів
10	Накази Державної казначейської служби України	Встановлюють порядок контролю за рухом основних засобів, витратами та бюджетними ресурсами	Бюджетні установи, що фінансуються через казначейську систему	Забезпечують контроль за цільовим використанням коштів та ефективність управління активами
11	Постанова Кабінету Міністрів України № 1343 «Про затвердження Порядку проведення інвентаризації активів і зобов'язань»	Визначає правила організації та проведення інвентаризації активів, включаючи основні засоби	Державні та комунальні установи, бухгалтерські служби	Гарантує систематичний контроль за наявністю, станом та обліком основних засобів, сприяє збереженню активів

Джерело: сформовано автором на основі [11; 18; 19; 20; 22; 23; 29; 30; 31; 34]

Отже, нормативно-правове регулювання обліку основних засобів у бюджетному секторі створює надійну правову основу для ведення достовірного та системного бухгалтерського обліку, що є ключовим елементом фінансової дисципліни та прозорості діяльності установ. Застосування чітко визначених стандартів, наказів та постанов забезпечує ефективний контроль за надходженням, використанням, збереженням та списанням основних засобів, а також унеможливорює нецільове використання бюджетних коштів.

Крім того, нормативні акти регламентують процедури інвентаризації, оцінки залишкової вартості та відображення модернізаційних витрат, що дозволяє

планувати капітальні видатки, здійснювати коректне нарахування амортизації та забезпечувати прозорість у формуванні фінансової звітності. Впровадження міжнародних стандартів IPSAS у практику обліку бюджетних установ сприяє уніфікації методів оцінки активів, підвищенню порівнянності фінансових звітів на національному та міжнародному рівнях, а також інтеграції передових практик управління активами у державному секторі.

Таким чином, комплексне нормативно-правове регулювання обліку основних засобів не лише гарантує законність та прозорість фінансових операцій, а й створює передумови для підвищення ефективності управління ресурсами бюджетних установ, оптимізації витрат та забезпечення високої якості надання публічних послуг для громадян.

1.3. Методичні підходи до обліку, аналізу та контролю основних засобів у бюджетних установах

Основні засоби є стратегічними ресурсами бюджетних установ, що безпосередньо впливають на ефективність виконання публічних функцій та якість надання суспільних послуг. Від їх наявності, технічного стану, рівня модернізації та ефективності використання залежить як фінансова стабільність установи, так і результативність управління бюджетними коштами. Тому методичні підходи до обліку, аналізу та контролю основних засобів мають бути комплексними та системними, охоплюючи організаційні, облікові, аналітичні та контрольні аспекти (табл. 1.4).

Методичні підходи до обліку, аналізу та контролю основних засобів у бюджетних установах формують цілісну систему управління активами, інтегруючи нормативно-правове регулювання, облікову дисципліну, аналітичну оцінку та контрольні механізми. Така комплексність забезпечує підвищення ефективності використання бюджетних коштів, збереження державного майна та покращення якості надання публічних послуг [2].

Таблиця 1.4

Методичні підходи до обліку, аналізу та контролю основних засобів у
бюджетних установах

Основні завдання	Практичне застосування у бюджетних установах	Очікуваний ефект
Організаційний аспект		
- Визначення структури управління активами - Розподіл функцій між підрозділами - Розробка внутрішніх регламентів	Забезпечення чіткого документообігу, своєчасної реєстрації надходжень і вибуття активів	Оптимізація управлінських процесів, зменшення помилок та дублювання даних
Обліковий аспект		
- Ведення бухгалтерського обліку активів - Оцінка первісної та залишкової вартості - Нарахування амортизації - Облік модернізації та ремонту	Використання НП(С)БОДС 121, наказів МФУ, методичних рекомендацій	Достовірність фінансової звітності, уніфікованість даних обліку
Аналітичний аспект		
- Оцінка ефективності використання основних засобів - Визначення потреби у ремонті та модернізації - Планування капітальних витрат та інвестицій	Розрахунок показників ефективності, порівняння планових та фактичних витрат	Підвищення економічної ефективності, обґрунтованість управлінських рішень
Контрольний аспект		
- Проведення інвентаризацій - Перевірка стану та наявності основних засобів - Аудит використання коштів - Контроль правил експлуатації	Регулярна інвентаризація, аудит бухгалтерії та фінансових служб	Забезпечення збереження активів, виявлення нестач, зменшення фінансових ризиків
Міжнародні стандарти (IPSAS)		
- Уніфікація методів оцінки активів - Порівнянність фінансових звітів - Впровадження передових практик управління активами	Використання IPSAS 17 у поєднанні з національними стандартами	Підвищення прозорості та якості фінансової звітності, інтеграція міжнародних практик

Джерело: сформовано автором на основі [2; 7; 12; 17; 26]

У цьому контексті особливої значущості набуває застосування сучасних інформаційних технологій, що дозволяють забезпечити оперативний доступ до достовірних даних та підвищують точність управлінських рішень.

Сучасне управління державними ресурсами вимагає високого рівня точності та оперативності у зборі, обробці та використанні інформації про наявність, стан і

рух основних засобів. Це дозволяє здійснювати ефективне планування видатків, оптимізувати ресурси та своєчасно приймати управлінські рішення, що сприяє підвищенню якості надання публічних послуг. В умовах цифровізації та впровадження електронного урядування особливо зростає роль автоматизованих систем обліку та аналітики, які інтегрують дані про основні засоби, полегшують контроль за їх використанням та мінімізують ризики втрат або неефективного розподілу активів.

Інформаційне забезпечення обліку та контролю основних засобів розглядається як комплекс організаційних, методичних та технічних заходів, спрямованих на формування, обробку, збереження та передачу достовірної і своєчасної інформації для управління фінансовими та матеріальними ресурсами установи. Воно забезпечує підтримку прийняття управлінських рішень на основі аналітичних даних, контролю за дотриманням законодавчих вимог та внутрішніх стандартів, а також ефективного планування та обліку основних засобів [14].

Ключовими завданнями інформаційного забезпечення є:

- ведення обліку наявності, руху та технічного стану основних засобів;
- планування ремонтів, модернізації та заміни обладнання;
- контроль за раціональним використанням ресурсів та запобігання втратам;
- формування даних для оцінки ефективності використання майна та фінансових витрат.

Для повноцінного управління використовуються різні типи інформації [16]:

- фінансова – дані про первісну та залишкову вартість, амортизацію, витрати на ремонт і модернізацію;
- технічна – характеристики, стан, строк експлуатації та специфікації основних засобів;
- статистична – зведені дані про рух, використання активів, порівняльні показники та коефіцієнти ефективності.

Комплексне використання цих видів інформації забезпечує формування достовірної та систематизованої бази для обґрунтованого прийняття

управлінських рішень, ефективного контролю та підвищення результативності використання основних засобів.

Методологічна основа обліку основних засобів у бюджетних установах включає: визначення первісної вартості та методів її формування; порядок нарахування амортизації; переоцінку та списання активів; класифікацію за функціональним призначенням та економічною роллю.

Централізована система обліку даних дозволяє не лише складати фінансову звітність, а й контролювати ефективність використання державних ресурсів. Сучасні інформаційні технології, зокрема ERP-системи для бюджетних установ, електронні журнали обліку та програмне забезпечення для нарахування амортизації, забезпечують інтеграцію даних про наявність, рух і стан основних засобів, автоматизують аналітичні розрахунки та контрольні процедури.

Аналіз основних засобів передбачає оцінку рівня їх зносу, амортизації, ефективності використання та відповідності даних бухгалтерського обліку фактичному стану активів. Контроль включає внутрішній та зовнішній аудит, що гарантує законність використання державних ресурсів та своєчасне виявлення порушень [1].

Основні виклики ефективного інформаційного забезпечення полягають у недостатньому рівні автоматизації, розрізненості облікових систем та відсутності уніфікованих методик оцінки основних засобів. Їх подолання потребує впровадження сучасних цифрових платформ, ERP-систем, стандартизації процедур обліку та контролю, а також підвищення кваліфікації персоналу у сфері обліку та інформаційних технологій.

Ефективне управління основними засобами бюджетних установ можливе лише за наявності достовірної, своєчасної та інтегрованої інформації. Формування ефективного інформаційного середовища забезпечує раціональне використання ресурсів, оптимізацію контрольних процедур, автоматизацію обліку та аналітики, що в цілому підвищує прозорість і ефективність діяльності бюджетних установ [25].

Досягнення ефективного управління основними засобами неможливе без впровадження системного підходу, який поєднує якісне інформаційне забезпечення та методичне регулювання обліку, аналізу і контролю. Саме інтеграція цих складових дозволяє досягати конкретних практичних результатів у діяльності бюджетних установ, забезпечуючи точність обліку, контроль за використанням активів, оптимізацію витрат та підвищення прозорості фінансової звітності [33].

Застосування методичних підходів до обліку, аналізу та контролю основних засобів у бюджетних установах забезпечує конкретні практичні результати, серед яких слід виділити:

- підвищення точності обліку – завдяки уніфікованим методикам оцінки, нарахування амортизації та автоматизації облікових процесів;
- своєчасне виявлення нестач і порушень – за рахунок регулярних інвентаризацій, внутрішніх та зовнішніх аудитів, контролю дотримання внутрішніх стандартів;
- оптимізація капітальних видатків – завдяки плануванню ремонту, модернізації та заміни основних засобів на основі аналітичних даних;
- підвищення прозорості та довіри до фінансової звітності – шляхом інтеграції даних обліку, використання міжнародних стандартів (IPSAS) та сучасних цифрових платформ.

Таким чином, методичні підходи до обліку, аналізу та контролю основних засобів у бюджетних установах формують комплексну систему управління активами, яка поєднує нормативно-правове регулювання, облікову дисципліну, аналітичну оцінку та контрольні механізми. Їх застосування забезпечує підвищення точності обліку, своєчасне виявлення нестач і порушень, оптимізацію капітальних видатків, а також підвищує прозорість і достовірність фінансової звітності. Використання сучасних інформаційних технологій, автоматизованих облікових систем та інтеграція міжнародних стандартів сприяє оперативності прийняття управлінських рішень, ефективному плануванню ресурсів і раціональному використанню основних засобів. Таким чином, впровадження

системного та методично обґрунтованого підходу до обліку, аналізу та контролю активів є ключовим чинником забезпечення ефективності діяльності бюджетних установ і підвищення якості надання публічних послуг.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Основні засоби є ключовим елементом матеріально-технічної бази бюджетних установ і визначальним фактором їх ресурсного потенціалу. Вони не створюють прямого прибутку, а слугують для реалізації публічних функцій та надання суспільних послуг у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, соціального захисту та державного управління. Ефективність використання основних засобів оцінюється за рівнем досягнення соціального ефекту, якості та доступності послуг, а не за фінансовим результатом.

Науковий аналіз підходів до класифікації основних засобів показав відсутність єдиного трактування, проте всі автори підкреслюють їх довгостроковий характер, багаторазову участь у діяльності та стратегічне значення для функціонування установ. Багатоступенева класифікація за функціональним призначенням, економічною роллю, формою власності, станом використання та строком корисного використання забезпечує системність обліку, підвищує ефективність управлінського аналізу та сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

Облік основних засобів у бюджетних установах здійснюється відповідно до НП(С)БОДС, законодавчих актів України та міжнародних стандартів IPSAS. Чітке нормативне регулювання забезпечує достовірність бухгалтерського обліку, контроль за використанням ресурсів, планування капітальних видатків та прозорість фінансової звітності. Застосування стандартів IPSAS сприяє уніфікації обліку та міжнародній порівнянності фінансової інформації.

Методичне забезпечення передбачає організаційний, обліковий, аналітичний та контрольний аспекти, інтегровані в єдину систему управління

активами. Використання сучасних інформаційних технологій, автоматизованих систем обліку та ERP-рішень підвищує точність і оперативність даних, дозволяє ефективно планувати ремонти, модернізацію та заміну активів, а також контролювати їхнє використання.

Таким чином, теоретико-методичний аналіз основних засобів демонструє їх стратегічне значення для функціонування бюджетних установ та створює основу для подальшого удосконалення обліку, аналізу та контролю у практичній діяльності публічного сектору.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У БЮДЖЕТНІЙ УСТАНОВІ

2.1. Організаційно-економічна характеристика бюджетної установи та облікова політика щодо основних засобів

Військова частина А0339 є бюджетною установою сектору загального державного управління, що функціонує в системі Міністерства оборони України та утримується за рахунок коштів Державного бюджету України. Діяльність установи спрямована на забезпечення виконання завдань оборонного призначення відповідно до чинного законодавства України, наказів і директив Міністерства оборони України, а також внутрішніх нормативно-розпорядчих документів.

Військова частина А0339 Житомирського району розташована у Житомирській області України. Ця частина може виконувати різноманітні завдання, пов'язані з обороною та безпекою. Вона може бути задіяна у різних військових операціях, маневрах та навчаннях для підтримки обороноздатності країни. Також, військова частина може виконувати завдання, пов'язані з гуманітарною допомогою, проведенням рятувальних та ліквідаційних робіт у разі природних катастроф та інших подібних ситуаціях.

Зазвичай, військові частини також беруть участь у внутрішніх операціях, охороні державного кордону, миротворчих місіях тощо. Крім того, вони можуть брати участь у різних програмах підвищення кваліфікації, навчанні та підготовці військового персоналу.

Зазначена військова частина входить до складу Збройних Сил України та може мати важливе значення для забезпечення обороноздатності країни.

Військова частина А0339 включена до реєстру неприбуткових установ та організацій з присвоєння ознаки неприбутковості на підставі рішення № 3029 від 05.10.2016. Ознака неприбутковості: 0031 – бюджетні установи. Контролюючий орган: Головне управління ДПС у Житомирській області (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Організаційні та облікові аспекти діяльності Військової частини А0339

Показник	Характеристика
Назва установи	Військова частина А0339
Код установи за ЄДРПОУ	55008
Тип установи	Бюджетна, сектор оборони
Форма власності / організаційно-правова форма	Державна організація (установа, заклад)
КОПФГ	425
Статус установи	Розпорядник бюджетних коштів
Основна мета діяльності	Виконання завдань оборонного та службового забезпечення, підтримка боєготовності
Джерела фінансування	Державний бюджет України, цільові асигнування
Код та назва відомчої класифікації видатків і кредитування держбюджету	210 – Міністерство оборони України
Орган Казначейства	0608 – УДКСУ у Житомирському районі
Вищий орган	Головне фінансово-економічне управління
Організаційна структура	Командування, фінансово-економічна служба, тилові підрозділи, технічні служби, служби контролю та забезпечення
Облікова політика щодо основних засобів	Ведення обліку за Планом рахунків бюджетних установ; первісна вартість – фактичні витрати на придбання/монтаж; нарахування амортизації згідно норм; аналітичний облік за місцями експлуатації та матеріально відповідальними особами

Джерело: сформовано автором на основі даних Військової частини А0339

З огляду на неприбутковий характер діяльності Військової частини А0339 та фінансування за рахунок коштів державного бюджету, важливого значення набуває оцінка структури та динаміки її активів як основи матеріально-технічного забезпечення виконання покладених функцій. Аналіз складу активів дає змогу визначити напрями використання бюджетних ресурсів, рівень забезпеченості установи необоротними й оборотними активами, а також виявити тенденції їх змін у динаміці. У цьому контексті доцільно розглянути склад і структуру активів Військової частини А0339 за 2022–2024 роки, що подано в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Аналіз складу активів Військової частини А0339 за 2022-2024 рр., грн

Активи	Роки			Відхилення 2024 р. до 2022 р.	
	2022	2023	2024	+/-	%
1	2	3	4	5	6
I. Нефінансові активи					
Основні засоби	96 000 000	96 704 296	108 423 020	12 423 020	12,95%
– первісна вартість	152 000 000	153 490 879	172 582 634	20 582 634	13,55%
– знос	56 000 000	56 786 583	64 159 614	8 159 614	14,57%
Незавершені капітальні інвестиції	2 500 000	2 554 174	15 330 657	12 830 657	513,23%
Запаси	13 000 000	13 376 619	19 549 733	6 549 733	50,38%
Усього за розділом I	111 500 000	112 635 089	143 303 410	31 803 410	28,53%
II. Фінансові активи					
Інша поточна дебіторська заборгованість	484 000	483 932	110 027	-373 973	-77,23%
Грошові кошти та їх еквіваленти	8 000	8 046	646	-7 354	-91,93%
Усього за розділом II	492 000	491 978	110 673	-381 327	-77,50%
Баланс	111 992 000	113 127 067	143 414 083	31 422 083	28,05%

Джерело: розраховано автором на основі даних Військової частини А0339

Дані таблиці 2.2 свідчать про зростання обсягу активів Військової частини А0339 упродовж 2022–2024 років. Загальна вартість активів збільшилася з 111 992,0 тис. грн у 2022 році до 143 414,1 тис. грн у 2024 році, або на 28,05 %, що зумовлено розширенням матеріально-технічної бази установи.

Основну частку активів формують нефінансові активи, обсяг яких зріс на 31 803,4 тис. грн (28,53 %). Провідне місце серед них займають основні засоби, вартість яких у 2024 році становила 108 423,0 тис. грн, що на 12 423,0 тис. грн більше порівняно з 2022 роком. Збільшення їх первісної вартості на 13,55 % свідчить про оновлення та дооснащення об'єктів, тоді як зростання зносу на 14,57 % відображає інтенсивну експлуатацію.

Суттєве зростання зафіксовано за статтею «Незавершені капітальні інвестиції», обсяг яких збільшився більш ніж у шість разів (на 513,23 %), що вказує на реалізацію інфраструктурних проєктів. Запаси також зросли на 50,38 %, забезпечуючи формування необхідних матеріальних резервів.

Водночас фінансові активи за аналізований період скоротилися на 77,50 %, переважно за рахунок зменшення поточної дебіторської заборгованості та грошових коштів, що є типовим для бюджетних установ з казначейською формою обслуговування.

Узагальнюючи результати аналізу, можна констатувати, що трансформація структури активів Військової частини А0339 у 2022–2024 роках була спрямована на посилення нефінансової складової, що відповідає специфіці виконання оборонних завдань та вимогам ефективного використання бюджетних ресурсів. Для комплексної оцінки фінансового стану установи доцільно розглянути склад і структуру джерел формування активів, аналіз яких подано в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Аналіз складу пасивів Військової частини А0339 за 2022-2024 рр., грн

Пасиви	Роки			Відхилення 2024 р. до 2022 р.	
	2022	2023	2024	+/-	%
I. Власний капітал та фінансовий результат					
Власний капітал (внесений капітал)	112 000 000	131 392 304	150 484 059	38 484 059	34,36%
Капітал у дооцінках	5 653 297	5 653 297	5 653 297	0	0,00%
Фінансовий результат	-5 661 297	-29 403 057	-39 512 612	-33 851 315	597,87%
Усього за розділом I	112 000 000	110 101 657	131 198 756	19 198 756	17,14%
II. Зобов'язання					
Поточні зобов'язання за внутрішніми розрахунками	-8 008 000	3 025 410	12 215 327	20 223 327	-252,65%
Усього за розділом II	-8 008 000	3 025 410	12 215 327	20 223 327	-252,65%
Баланс	111 992 000	113 127 067	143 414 083	31 422 083	28,05%

Джерело: розраховано автором на основі даних Військової частини А0339

Дані таблиці 2.3 свідчать, що у 2022–2024 роках у структурі пасивів Військової частини А0339 домінує власний капітал, що є характерним для бюджетних установ, діяльність яких фінансується за рахунок державних асигнувань. У 2024 році власний капітал зріс на 38,48 млн грн порівняно з 2022 роком, або на 34,36 %, що зумовлено збільшенням обсягу внесеного капіталу.

Капітал у дооцінках протягом досліджуваного періоду залишався незмінним, що свідчить про відсутність переоцінки активів. Водночас фінансовий

результат мав від’ємне значення та погіршився на 33,85 млн грн, що відображає перевищення витрат над доходами у звітному періоді та є типовим для установ, які не орієнтовані на отримання прибутку.

Таким чином, зміни у структурі пасивів Військової частини А0339 у 2022–2024 роках відображають зростання обсягів фінансування та активізацію внутрішніх розрахунків, притаманних бюджетним установам в умовах виконання оборонних завдань. Виявлені тенденції безпосередньо впливають на формування фінансового результату установи, що зумовлює необхідність детального його аналізу. Аналіз формування фінансового результату Військової частини А0339 за 2022–2024 рр. наведено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Формування фінансового результату Військової частини А0339
за 2022-2024 рр., грн

Пасиви	Роки			Відхилення 2024 р. до 2022 р.	
	2022	2023	2024	+/-	%
Доходи					
Бюджетні асигнування	580 000 000	734 061 892	613 449 548	33 449 548	5,8%
Доходи від надання послуг	1 500	0	8 640	7 140	476%
Доходи від продажу активів	18 500	664 908	440 108	421 608	2279%
Усього доходів від обмінних операцій	580 020 000	734 726 800	613 898 296	33 878 296	5,8%
Усього доходів	600 000 000	752 304 456	623 439 504	23 439 504	3,9%
Витрати					
Витрати на виконання бюджетних програм	580 000 000	653 927 344	653 780 600	73 780 600	12,7%
Витрати на виготовлення продукції	500 000	3 536 396	2 553 532	2 053 532	410,7%
Інші витрати за обмінними операціями	120 000	331 904	631 924	511 924	426,6%
Усього витрат за обмінними операціями	580 620 000	657 795 644	656 966 056	76 346 056	13,1%
Інші витрати за необмінними операціями	2 500 000	5 904 500	12 299 608	9 799 608	392%
Усього витрат за необмінними операціями	2 500 000	5 904 500	12 299 608	9 799 608	392%
Усього витрат	583 120 000	663 700 144	669 265 664	86 145 664	14,8%
Профіцит/дефіцит	16 880 000	88 604 312	-45 826 160	-62 706 160	-371,5%
% дефіциту/доходів	-2,8%	-11,8%	-7,4%	—	—

Джерело: розраховано автором на основі даних Військової частини А0339

Аналіз доходів і витрат Військової частини А0339 за 2022–2024 роки свідчить про збереження домінуючої ролі бюджетних асигнувань у формуванні доходів установи. У 2024 році обсяг доходів зріс на 23,44 млн грн (на 3,9 %) порівняно з 2022 роком, що обумовлено збільшенням бюджетного фінансування, а також незначним зростанням доходів від обмінних операцій, зокрема від продажу активів та надання послуг.

Водночас темпи зростання витрат перевищували темпи приросту доходів. Загальний обсяг витрат у 2024 році збільшився на 86,15 млн грн (на 14,8 %), насамперед за рахунок витрат на виконання бюджетних програм та істотного зростання необмінних витрат. Така динаміка призвела до формування дефіциту фінансового результату у 2024 році в сумі 45,83 млн грн (рис. 2.1), що становить 7,4 % від загального обсягу доходів.

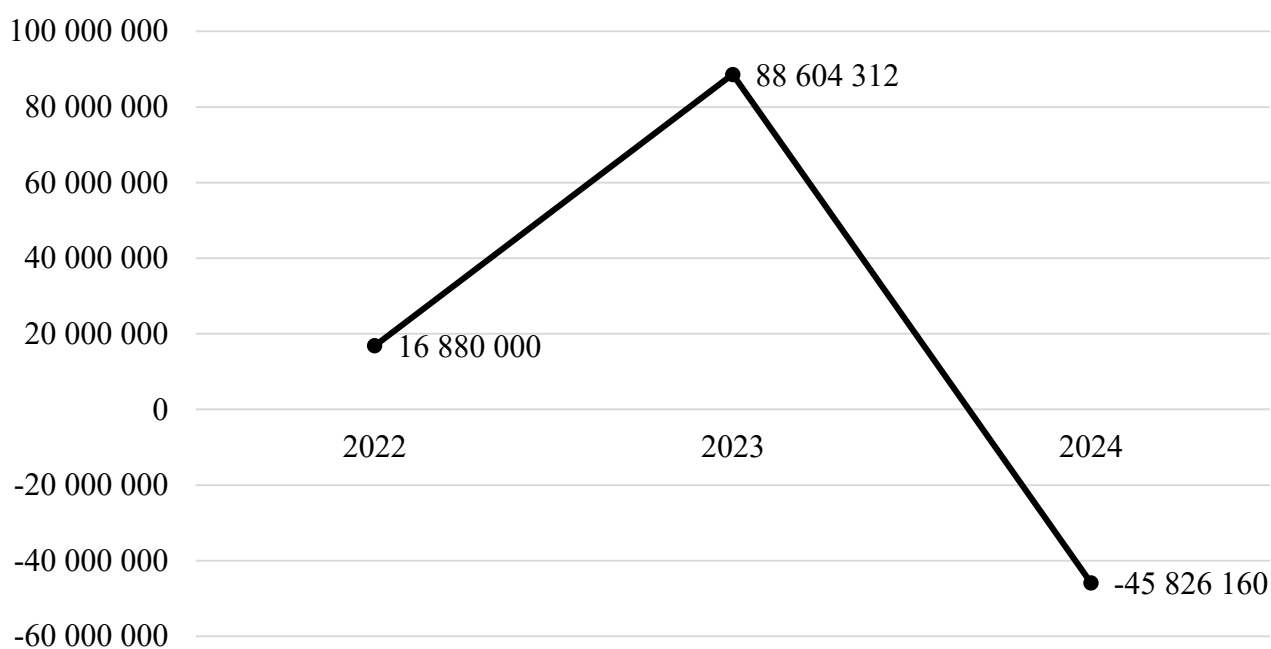

Рис. 2.1. Профіцит (дефіцит) Військової частини А0339 протягом 2022–2024 рр.

Джерело: сформовано автором на основі даних Військової частини А0339

Отримані результати свідчать про підвищення фінансового навантаження на бюджет установи та потребу в посиленні контролю за структурою й ефективністю використання бюджетних коштів в умовах виконання оборонних завдань.

Таким чином, Організаційна структура Військової частини А0339 побудована за функціональним принципом і включає командування, фінансово-економічну службу, тилові та технічні підрозділи, а також служби забезпечення й контролю, що забезпечують безперервне функціонування установи. Вони визначають ефективність облікової політики щодо основних засобів, а чітка регламентація процедур, дотримання бюджетного законодавства та організація внутрішнього контролю створюють умови для прозорого та достовірного обліку.

Військова частина А0339 є типовою бюджетною установою сектору оборони, діяльність якої повністю залежить від державного фінансування та спрямована на виконання визначених оборонних і службових завдань. Фінансово-економічна служба відіграє ключову роль у плануванні, обліку та контролі використання бюджетних коштів.

Аналіз організаційно-економічних характеристик, структури активів і пасивів, а також фінансового результату свідчить про зміцнення матеріально-технічної бази установи у 2022–2024 роках, зростання частки нефінансових активів і збільшення бюджетного фінансування. При цьому темпи зростання витрат перевищили приріст доходів, що призвело до формування дефіциту фінансового результату та потребує підвищення ефективності використання ресурсів.

Облікова політика щодо основних засобів відповідає вимогам бюджетного законодавства та передбачає аналітичний облік за місцями експлуатації і матеріально відповідальними особами, що забезпечує належний контроль за збереженням і використанням майна. У цілому організаційно-економічні умови та чинна облікова політика створюють базу для подальшого удосконалення обліку, аналізу та контролю основних засобів у рамках цифровізації бюджетного обліку.

2.2. Документальне оформлення, синтетичний і аналітичний облік основних засобів

Фінансово-економічна служба Військової частини А0339 відповідає за організацію бухгалтерського обліку, складання фінансової та бюджетної звітності, контроль за використанням бюджетних асигнувань, а також за збереженням і ефективним використанням державного майна, у тому числі основних засобів. Бухгалтерський облік у військовій частині ведеться відповідно до Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі, Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі та інших нормативно-правових актів Міністерства фінансів України.

Основні засоби займають вагомe місце в майновому комплексі Військової частини А0339, оскільки вони безпосередньо забезпечують виконання її функціональних завдань. До складу основних засобів належать будівлі та споруди, інженерні мережі, машини та обладнання, транспортні засоби, озброєння й військова техніка, а також інші необоротні матеріальні активи, що використовуються протягом періоду більше одного року та мають вартісну оцінку.

Облікова політика щодо основних засобів у Військовій частині А0339 формується з урахуванням галузевої специфіки та вимог нормативного регулювання бюджетного обліку. Визнання об'єкта основних засобів у бухгалтерському обліку здійснюється за умови його відповідності критеріям активу, наявності документального підтвердження права користування та очікуваної здатності приносити корисний потенціал у процесі виконання службових завдань.

Первісна вартість основних засобів визначається залежно від джерел їх надходження: при придбанні – за фактичними витратами на їх придбання, доставку, монтаж і введення в експлуатацію; при безоплатному отриманні – за справедливою вартістю з урахуванням витрат, пов'язаних з доведенням об'єкта до стану придатності для використання [24].

Основні засоби відображаються в обліку на підставі первинних документів, що підтверджують їх придбання, виготовлення, передачу чи списання.

Документальне оформлення операцій з основними засобами передбачає оформлення основних первинних документів (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Документальне оформлення операцій з основними засобами у
Військовій частині А0339

Операція з основними засобами	Первинний документ	Призначення документа
Надходження або внутрішнє переміщення	Акт приймання-передачі	Фіксує факт надходження або переміщення основних засобів між підрозділами
Введення в експлуатацію	Акт введення в експлуатацію	Підтверджує початок використання основного засобу після монтажу або капітального ремонту
Списання основних засобів	Акт списання	Документує знос, пошкодження або втрату об'єкта та підставу для його зняття з обліку
Придбання або передача матеріально-виробничих цінностей	Накладні, розрахункові документи	Підтверджує факт придбання чи передачі матеріалів, що входять до складу основних засобів

Джерело: сформовано автором на основі даних Військової частини А0339

Дані таблиці 2.5 свідчать про систематичне документальне оформлення операцій з основними засобами у Військовій частині А0339. Кожна операція – надходження, введення в експлуатацію, переміщення чи списання – супроводжується відповідними первинними документами, що забезпечує достовірність облікових даних та контроль за збереженням майна. Таке оформлення створює передумови для правильного ведення синтетичного та аналітичного обліку, своєчасного нарахування амортизації та оцінки фінансового стану установи.

Синтетичний облік основних засобів у Військовій частині А0339 ведеться на рахунках Плану рахунків бюджетних установ, що забезпечує централізоване та уніфіковане відображення фінансових даних відповідно до вимог законодавства.

Основний рахунок 1010 «Основні засоби» використовується для обліку загальної вартості активів, нарахованого зносу та залишкової вартості. Це дозволяє відображати у балансі реальний фінансовий стан установи та контролювати рух основних засобів.

Для ефективного контролю та аналізу основних засобів у Військовій частині А0339 впроваджується структура синтетичного та аналітичного обліку з використанням субрахунків першого, другого та третього порядку (Додаток А). Така структура дозволяє систематизувати облік за різними критеріями:

- за видами майна – будівлі, споруди, обладнання, транспортні засоби, інші активи;

- за місцем експлуатації – облік об'єктів за окремими підрозділами, такими як штаб, склади, полігони, що спрощує контроль та планування технічного обслуговування;

- за матеріально відповідальною особою – забезпечує відповідальність конкретних осіб за збереження майна та його належне використання;

- за станом об'єктів – в експлуатації, на ремонті, списані.

Аналітичний облік ведеться за допомогою карток обліку основних засобів, у яких фіксуються:

- ✓ найменування об'єкта;
- ✓ інвентарний номер;
- ✓ місце розташування;
- ✓ технічні характеристики;
- ✓ первісна вартість;
- ✓ накопичений знос;
- ✓ залишкова вартість;
- ✓ відповідальні особи за збереження та експлуатацію.

Для наочності та систематизації інформації аналітичний облік основних засобів у Військовій частині А0339 можна представити у вигляді таблиці 2.6, що відображає основні критерії обліку, відповідні субрахунки та деталі, які фіксуються у картках обліку. Це дозволяє узагальнити дані, полегшити контроль

за наявністю майна, його станом та відповідальністю матеріально відповідальних осіб.

Таблиця 2.6

Особливості аналітичного обліку основних засобів
у Військовій частині А0339

Критерій обліку	Групи	Особливості
Види майна	Будівлі, споруди, обладнання, транспортні засоби, інші активи	Дозволяє класифікувати майно для аналітики та контролю зносу
Місце експлуатації	Штаб, склади, полігони, інші локації	Полегшує планування технічного обслуговування та контроль за окремими підрозділами
Матеріально відповідальні особи	Конкретні працівники або підрозділи	Забезпечує персональну відповідальність за збереження та використання майна
Стан об'єктів	В експлуатації, на ремонті, списані	Дозволяє контролювати поточний стан основних засобів і планувати модернізацію
Інформація в картках обліку	Найменування, інвентарний номер, місце розташування, технічні характеристики, первісна вартість, накопичений знос, залишкова вартість, відповідальні особи	Забезпечує узгодження аналітичного і синтетичного обліку та контроль за нарахуванням амортизації
Субрахунки	Першого, другого та третього порядку	Дозволяють деталізувати облік, вести аналітичні дані за підрозділами, видами майна та іншими критеріями

Джерело: власна розробка автора

Ведення аналітичного обліку за субрахунками різного порядку дозволяє узгоджувати дані із синтетичними записами та забезпечує комплексний контроль за наявністю майна, своєчасністю нарахування амортизації та ефективністю використання активів. Крім того, така структура створює підґрунтя для побудови детальної аналітики, де відображаються: дата надходження об'єкта, термін служби, норми амортизації та стан експлуатації.

Нарахування амортизації здійснюється відповідно до встановлених норм та строків корисного використання, визначених з урахуванням технічних характеристик об'єктів та умов експлуатації. Це дозволяє достовірно відображати вартість активів, контролювати знос та планувати капітальні вкладення і модернізацію.

Регулярна інвентаризація основних засобів є невід’ємною складовою обліку. Її результати оформлюються відповідними актами та відображаються в аналітичних картках і облікових регістрах. Виявлені надлишки чи нестачі підлягають документальному оформленню та внесенню до бухгалтерського обліку, що забезпечує достовірність і повноту інформації про майно [7].

Таким чином, впровадження субрахунків першого, другого і третього порядку, поєднане з системою аналітичного обліку та регулярною інвентаризацією, забезпечує Військовій частині А0339 надійний контроль за збереженням та ефективним використанням основних засобів у процесі виконання оборонних завдань.

2.3. Аналіз стану, руху та ефективності використання основних засобів бюджетної установи

Ефективне управління основними засобами є ключовим чинником забезпечення належного функціонування Військової частини А0339. Основні засоби, зокрема будівлі, споруди, обладнання та транспортні засоби, безпосередньо впливають на виконання статутних завдань частини та на якість організації службових процесів. Раціональне використання цих активів сприяє зменшенню витрат бюджетних коштів, підвищенню ефективності діяльності та забезпеченню прозорості фінансової звітності.

Методика аналізу використання основних засобів у Військовій частині А0339 передбачає комплексний підхід, який дозволяє об’єктивно оцінити стан активів, ефективність їх експлуатації та раціональність використання. Основною метою такого аналізу є виявлення резервів підвищення продуктивності використання основних засобів, забезпечення їх збереження та оптимізація витрат державного бюджету.

Для досягнення цих цілей методика передбачає застосування системи кількісних і якісних показників, що дозволяє комплексно оцінити експлуатаційні

характеристики активів та їх економічну результативність. Такий підхід забезпечує об'єктивність аналітичних висновків та сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень з урахуванням специфіки військового сектору, де ефективність використання активів безпосередньо впливає на виконання завдань частини, збереження державного майна та раціональне використання бюджетних коштів [12].

Процес аналізу включає кілька ключових етапів, що охоплюють визначення об'єктів та завдань дослідження, збір і систематизацію інформації, оцінку фізичного стану основних засобів, розрахунок показників економічної ефективності та формування висновків і рекомендацій. Нижче наведено етапи процесу аналізу, які використовуються у Військовій частині А0339.

Процес аналізу включає кілька ключових етапів (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Етапи процесу аналізу використання основних засобів у Військовій частині А0339

Етап процесу аналізу	Зміст етапу	Джерела інформації
1. Визначення об'єкта та завдань аналізу	Формулюються цілі дослідження, визначаються групи основних засобів (будівлі штабу, споруди частин та складів, військова техніка та озброєння, транспортні засоби, інші матеріальні активи) та ключові аспекти їх оцінки	Статутні документи частини, плани розвитку підрозділів, внутрішні накази та регламенти
2. Збір та упорядкування інформації	Збираються всі необхідні дані для аналізу, систематизуються та перевіряються на достовірність	Бухгалтерський облік, інвентаризаційні описи, акти приймання-передачі, дані про знос та амортизацію, внутрішні реєстри частини
3. Оцінка фізичного стану основних засобів	Визначається ступінь зношення, технічна придатність та відповідність нормам безпеки; оцінюється придатність активів до експлуатації	Інспекції та огляди, технічні паспорти, акти технічного стану, звіти обслуговуючого персоналу, комісійні перевірки
4. Визначення економічної ефективності використання	Розраховуються показники фондівддачі, коефіцієнти використання та завантаження; порівнюється фактичний стан з нормативними або плановими показниками	Бухгалтерські дані, фінансові звіти частини, планові нормативи, аналітичні розрахунки
5. Формування висновків і рекомендацій	На основі результатів аналізу визначаються заходи щодо модернізації, заміни або оптимізації використання активів; надаються рекомендації для управлінських рішень	Аналітичні висновки, керівні документи частини, звіти для командування

Джерел: власна розробка автора

Наступним кроком є відображення залишків основних засобів на початок та кінець 2024 року, що дає змогу оцінити рух активів і їх накопичений знос (табл. 2.8). Ці дані створюють підґрунтя для розрахунку показників ефективності використання основних засобів і прийняття управлінських рішень.

Таблиця 2.8

Аналіз стану, руху та ефективності використання основних засобів у Військовій частині А0339

Група основних засобів	Первісна вартість на початок року	Накопичений знос на початок року	Первісна вартість на кінець року	Накопичений знос на кінець року	Залишкова вартість на кінець року
Будівлі, споруди та передавальні пристрої	5 314 068	2 129 904	5 975 652	2 403 614	3 572 038
Машини та обладнання	14 182 569	8 436 212	14 727 852	8 983 936	5 743 916
Транспортні засоби	28 863 356	20 498 118	26 703 076	20 018 873	6 684 203
Інструменти, прилади, інвентар	2 627 855	548 545	7 437 855	394 901	7 042 954
Малоцінні необоротні матеріальні активи	2 188 634	672 716	3 085 627	844 659	2 240 968
Білизна, постільні речі, одяг та взуття	12 993 321	6 146 521	10 290 644	7 781 760	2 508 884
Інвентарна тара	46 129	-	68 129	11 000	57 129
Необоротні матеріальні активи спеціального призначення	87 274 947	18 354 567	104 293 799	23 720 871	80 572 928
Усього	153 490 879	56 786 583	172 582 634	64 159 614	108 423 020

Джерел: розраховано автором на основі даних Військової частини А0339

Аналіз таблиці 2.8 показує стан та ефективність використання основних засобів у 2024 році. Первісна вартість активів на початок року становила 153 490 879 грн із накопиченим зносом 56 786 583 грн. На кінець року первісна вартість зросла до 172 582 634 грн, накопичений знос – до 64 159 614 грн, а залишкова вартість – 108 423 020 грн.

Найбільшу частку активів складають необоротні матеріальні активи спеціального призначення (80 572 928 грн), що відображає специфіку діяльності частини. Значні залишкові вартості мають транспортні засоби та інструменти, прилади і інвентар, що свідчить про їх активне використання.

Загальна динаміка показників вказує на оновлення та модернізацію активів, водночас потребується контроль за фізичним станом і зносом основних засобів. Отримані дані є підставою для розрахунку ефективності використання активів та планування подальших капітальних вкладень.

На основі загальної динаміки залишків та змін у вартості основних засобів можна проаналізувати їх рух протягом року, що дозволяє оцінити процеси надходження, вибуття, переоцінки та відновлення корисності активів. Детальні дані про рух основних засобів у 2024 році наведено в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Рух основних засобів у Військовій частині А0339 у 2024 році

Група основних засобів	Надійшло за рік	Переоцінка	Зменшення/ відновлення корисності	Інші зміни
Будівлі, споруди та передавальні пристрої	714 147	52 563	2 628	-
Машини та обладнання	1 232 908	687 625	219 254	875
Транспортні засоби	2 043 560	4 203 840	2 942 688	289 875
Інструменти, прилади, інвентар	9 412 245	4 602 245	683 002	49 716
Малоцінні необоротні матеріальні активи	2 926 496	2 029 503	1 021 219	776 177
Білизна, постільні речі, одяг та взуття	4 966 077	7 668 754	1 058 628	1 142 247
Інвентарна тара	22 000	-	-	11 000
Необоротні матеріальні активи спеціального призначення	19 150 600	2 131 748	536 536	626 236
Усього	40 468 033	21 376 278	6 463 955	2 885 126

Джерело: сформовано автором на основі даних Військової частини А0339

У 2024 році у Військовій частині А0339 відбувався активний рух основних засобів: надходили нові активи, здійснювалася переоцінка, відновлення корисності та враховувалися інші зміни. Найбільші надходження зафіксовано у транспортних засобах та інструментах, приладах і інвентарі, що свідчить про оновлення матеріально-технічної бази. Водночас накопичена амортизація та

зменшення/відновлення корисності відображають фізичний та економічний стан активів. Такі дані дозволяють аналізувати ефективність використання основних засобів, планувати модернізацію та підтримувати належний рівень збереження державного майна.

На основі даних про рух основних засобів можна переходити до детального аналізу їх зносу та амортизації (табл. 2.10). Інформація про нараховану амортизацію дозволяє оцінити ступінь фізичного зношення активів, планувати ремонтні та відновлювальні роботи, а також визначати ефективність використання основних засобів у Військовій частині А0339.

Таблиця 2.10

Нарахування амортизації основних засобів у Військовій частині А0339 за 2024 рік

Група основних засобів	Нарахована амортизація за рік
Будівлі, споруди та передавальні пристрої	276 338
Машини та обладнання	766 103
Транспортні засоби	2 173 568
Інструменти, прилади, інвентар	479 642
Малоцінні необоротні матеріальні активи	416 985
Білизна, постільні речі, одяг та взуття	1 551 620
Інвентарна тара	11 000
Необоротні матеріальні активи спеціального призначення	5 276 604
Усього	10 951 860

Джерело: сформовано автором на основі даних Військової частини А0339

Нарахування амортизації у 2024 році відображає фізичний знос основних засобів Військової частини А0339. Найбільші суми амортизації припадають на транспортні засоби та необоротні матеріальні активи спеціального призначення, що зумовлено їх високою вартістю та інтенсивністю експлуатації. Отримані дані дозволяють оцінити ступінь зношення активів, планувати ремонт, оновлення та модернізацію обладнання і будівель, а також слугують підставою для розрахунку економічної ефективності використання основних засобів [10].

Для комплексної оцінки застосовуються ключові кількісні показники:

1. Фондовіддача – продуктивність основних засобів, розраховується як співвідношення обсягу виконаних робіт, навчальних заходів або інших завдань частини до середньорічної вартості активів;

2. Коефіцієнт використання основних засобів – фактичний рівень завантаження активів порівняно з їх максимальною потужністю;

3. Коефіцієнт зносу – частка амортизації від первісної вартості активу, що дозволяє оцінити його фізичний стан;

4. Коефіцієнт оновлення – частка введених у експлуатацію нових основних засобів у порівнянні із загальною вартістю на кінець періоду.

Аналіз показників ефективності використання основних засобів за 2024 рік, представлених у таблиці 2.11, дозволяє зробити висновки щодо ступеня фізичного зносу, рівня оновлення активів та продуктивності їх експлуатації, що є підставою для планування модернізації та оптимізації ресурсів Військової частини А0339.

Таблиця 2.11

Ефективність використання основних засобів
у Військовій частині А0339 за 2024 рік

Група основних засобів	Коефіцієнт зносу, %	Коефіцієнт оновлення, %	Фондовіддача
Будівлі, споруди	40,22	11,95	0,18
Машини та обладнання	61,00	8,37	0,07
Транспортні засоби	74,97	7,65	0,04
Інструменти, прилади, інвентар	5,31	126,55	0,20
Малоцінні необоротні активи	27,37	94,84	0,38
Білизна, постіль, одяг та взуття	75,62	48,26	0,09
Інвентарна тара	16,15	32,29	17,50
Необоротні матеріальні активи спец. призначення	22,74	18,36	0,01

Джерело: сформовано автором на основі даних Військової частини А0339

Таблиця 2.11 демонструє ключові показники ефективності використання основних засобів у Військовій частині А0339 за 2024 рік, зокрема коефіцієнти зносу, оновлення та фондовіддачі по групах активів. Найвищий рівень зносу зафіксовано у транспортних засобів та білизни, постільних речей і одягу, що свідчить про їх інтенсивну експлуатацію. Водночас високий коефіцієнт оновлення

інструментів, приладів та малоцінних необоротних активів вказує на активне поповнення та модернізацію цих груп. Найбільша фондovіддача у інвентарної тари та малоцінних активів свідчить про їх ефективність у виконанні завдань частини. Таблиця дозволяє оцінити продуктивність активів, планувати ремонт, оновлення та оптимізацію використання основних засобів.

Якісні показники включають фізичний стан, технічну придатність, відповідність нормативам безпеки, функціональні потреби частини та ступінь використання активів за призначенням. Комплексне застосування кількісних та якісних показників забезпечує системність аналізу, дозволяє виявляти резерви підвищення ефективності використання активів, планувати модернізацію споруд і техніки та оптимізувати витрати на утримання майна [38].

Для управління основними засобами необхідним є належне інформаційне забезпечення, яке передбачає систематизований збір, обробку та оцінку даних про стан, використання, знос, технічну придатність та економічну ефективність активів. Джерелами інформації виступають бухгалтерські записи, внутрішня документація частини, акти приймання-передачі, інвентаризаційні описи, технічні паспорти та статистичні звіти, що забезпечують об'єктивну картину використання основних засобів у військовому секторі [14].

Таке інформаційне забезпечення гарантує точність і достовірність аналітичних висновків, створює основу для практичного застосування результатів аналізу, дозволяє виявляти резерви підвищення ефективності, оптимізувати витрати на утримання активів, планувати їх модернізацію та ремонт, а також контролювати відповідність використання ресурсів нормативним вимогам.

Практичне значення інформаційного забезпечення проявляється у здатності частини ефективно використовувати наявні ресурси, забезпечувати стратегічне планування розвитку матеріально-технічної бази, підвищувати боєготовність та раціонально використовувати державні кошти. Своєчасна та точна інформація дозволяє керівникам прогнозувати потреби в оновленні активів, визначати пріоритети у розподілі ресурсів та впроваджувати заходи щодо підвищення

ефективності на основі реальних показників експлуатації та економічної доцільності.

Таким чином, інформаційне забезпечення аналізу є ключовим елементом управлінського процесу, що забезпечує системність, об'єктивність та практичну цінність аналітичних висновків і спрямоване на підвищення ефективності використання основних засобів та оптимізацію державних ресурсів.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Військова частина А0339 є типовою бюджетною установою сектору оборони, фінансованою за рахунок державного бюджету. За 2022–2024 роки загальна вартість активів Військової частини А0339 зросла на 28,05 %, при цьому основну частку формують нефінансові активи, зокрема основні засоби та незавершені капітальні інвестиції. Зростання первісної вартості основних засобів на 13,55 % та збільшення зносу на 14,57 % свідчить про одночасне оновлення майна і його інтенсивну експлуатацію. Фінансові активи скоротилися на 77,50 %, що є характерним для бюджетних установ із казначейською формою обслуговування. У структурі пасивів домінує власний капітал, який зріс на 34,36 %, тоді як фінансовий результат був від'ємним, що обумовлено перевищенням витрат над доходами.

Аналіз фінансових результатів показав, що домінуюче джерело доходів – бюджетні асигнування. Протягом 2022–2024 років обсяг доходів зріс на 3,9 %, водночас витрати зросли на 14,8 %, що призвело до формування дефіциту фінансового результату у 2024 році в розмірі 45,83 млн грн (7,4 % від доходів). Це свідчить про підвищення фінансового навантаження на установу та необхідність посилення контролю за ефективністю використання ресурсів.

Військова частина А0339 забезпечує систематичне документальне оформлення операцій з основними засобами, що включає надходження, введення в експлуатацію, переміщення та списання. Використання субрахунків першого,

другого та третього порядку у синтетичному обліку та ведення аналітичних карток дозволяє здійснювати деталізований контроль за видами майна, місцями його експлуатації, матеріально відповідальними особами та станом активів. Нарахування амортизації здійснюється відповідно до встановлених норм, що забезпечує достовірне відображення вартості майна.

Комплексний аналіз основних засобів показав, що частина активів активно експлуатується, водночас спостерігається потреба у модернізації та оптимізації використання окремих груп майна. Рациональне використання основних засобів дозволяє підвищувати ефективність виконання завдань, знижувати витрати та забезпечувати прозорість фінансової звітності. Розглянуті організаційні, облікові та фінансові аспекти діяльності Військової частини А0339 свідчать про зміцнення матеріально-технічної бази, зростання частки нефінансових активів та активізацію бюджетного фінансування. Водночас, для підвищення ефективності використання ресурсів доцільно посилити внутрішній контроль, оптимізувати витрати та впроваджувати цифрові інструменти для обліку, аналізу та контролю основних засобів.

РОЗДІЛ 3

КОНТРОЛЬ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА НАПЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЇХ ОБЛІКУ В БЮДЖЕТНІЙ УСТАНОВІ

3.1. Організація внутрішнього контролю основних засобів у бюджетній установі

В умовах реформування оборонного сектору України особливого значення набуває забезпечення ефективного та раціонального використання державного майна, яке перебуває на балансі військових частин. Основні засоби є матеріальною основою діяльності Військової частини А0339, забезпечують виконання статутних завдань та впливають на готовність підрозділу до виконання бойових та службових завдань. Саме тому організація належного внутрішнього контролю за наявністю, рухом і використанням основних засобів виступає ключовим елементом системи управління ресурсами частини [38].

Внутрішній контроль у військових частинах має забезпечувати дотримання принципів законності, достовірності облікової інформації, економного використання матеріальних ресурсів і збереження державного майна. Практика свідчить про наявність проблем, пов'язаних із недосконалістю облікових процедур, недостатнім рівнем контрольних заходів та відсутністю системного підходу до управління ризиками і запобігання порушенням [36].

Організація внутрішнього контролю основних засобів у Військовій частині А0339 має ґрунтуватися на чинній нормативно-правовій базі, державних стандартах обліку та сучасних методичних підходах до управління активами. Важливою складовою є розроблення ефективних процедур перевірки стану збереження майна, правильності документального оформлення операцій та відповідності фактичних даних обліковим регістрах.

Питання організації та методики внутрішнього контролю за наявністю й використанням основних засобів у військових підрозділах привертають значну увагу науковців, оскільки ефективне управління необоротними активами є

передумовою раціонального використання державних ресурсів і підвищення боєздатності підрозділу.

Наукове обґрунтування підходів до побудови системи внутрішнього контролю представлено у працях вітчизняних дослідників. Зокрема, В. Степаненко [37] визначає внутрішній контроль операцій з основними засобами як комплекс заходів, спрямованих на запобігання порушенням та підвищення достовірності облікових даних. Він акцентує на необхідності чіткого розподілу контрольних функцій між структурними підрозділами.

С. Є. Пиріжок [28] дослідила взаємозв'язок бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю операцій з експлуатації та вибуття основних засобів, наголошуючи на потребі інтеграції контрольних процедур у загальну систему управління та підкреслює важливість методичного забезпечення перевірок і використання сучасних інструментів оцінювання ефективності контролю.

Дослідження М. Р. Васильків та В. М. Чубая [7] розкривають питання методики аудиту операцій з основними засобами, визначають типові помилки й порушення, що виникають у процесі обліку та контролю необоротних активів, а також пропонують шляхи їх усунення.

На думку Н. Й. Радіонової та М. В. Войтенко [36], методичні засади аудиту основних засобів мають включати оцінку ефективності використання майна та перевірку правильності його документального оформлення. Вчені підкреслюють, що для військових підрозділів важливо забезпечити безперервність і превентивний характер контрольних процедур.

У дослідженні А. П. Макаренка та М. В. Шама [15] проаналізовано напрями вдосконалення аудиту основних засобів, серед яких застосування ризик-орієнтованого підходу та використання автоматизованих систем внутрішнього контролю.

Отже, узагальнення наукових підходів дає підстави стверджувати, що подальше дослідження буде зосереджене на вивченні організаційних і методичних аспектів внутрішнього контролю за наявністю та використанням основних засобів у Військовій частині А0339. Особлива увага приділятиметься забезпеченню його

комплексності, превентивного характеру та тісної інтеграції з обліковою системою, що сприятиме підвищенню ефективності управління матеріальними ресурсами, зміцненню фінансової дисципліни й прозорості діяльності військового підрозділу.

Внутрішній контроль у військових частинах є важливою складовою системи управління державними ресурсами, спрямованою на збереження основних засобів, їх раціональне використання та достовірне відображення у бухгалтерському обліку. Його організація має передбачати не лише формальну перевірку господарських операцій, а й створення цілісного механізму попередження порушень, мінімізації ризиків і підвищення результативності діяльності частини [13].

Проведене дослідження показало, що система внутрішнього контролю за наявністю й використанням основних засобів у Військовій частині А0339 повинна бути комплексною, узгодженою та інтегрованою в управлінські процеси. Її структура охоплює три взаємопов'язані рівні: попередній, поточний і подальший контроль (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Основні етапи внутрішнього контролю за наявністю й використанням основних засобів у Військовій частині А0339

Етап контролю	Мета	Основні завдання	Результативність заходів
1	2	3	4
Попередній контроль	Запобігання нецільовому використанню ресурсів та помилкам у документальному оформленні	– перевірка правомірності запланованих операцій; – погодження кошторисних витрат; – контроль наявності дозволів	Забезпечення законності й обґрунтованості операцій
Поточний контроль	Оперативне виявлення відхилень у процесі використання основних засобів	– перевірка фактичного стану об'єктів; – контроль дотримання строків експлуатації та ремонту; – аналіз відповідності даних обліку фактичній наявності	Своєчасне виявлення порушень і усунення недоліків
Подальший контроль	Узагальнення результатів і оцінка ефективності використання активів	– проведення інвентаризацій; – аналіз показників руху й оновлення основних засобів;	Формування управлінських рішень для вдосконалення

Продовження табл. 3.1

1	2	3	4
		– розробка пропозицій щодо підвищення ефективності	системи обліку й контролю
Інформаційно-аналітичне забезпечення	Підтримка ефективного прийняття управлінських рішень	– ведення облікових реєстрів у електронному форматі; – застосування програмних засобів для автоматичного контролю; – формування аналітичних звітів	Прозорість, оперативність і достовірність контрольної інформації

Джерело: сформовано та удосконалено автором на основі [7; 13; 15; 28; 37]

Подані у таблиці 3.1 дані відображають системний підхід до організації внутрішнього контролю за наявністю та використанням основних засобів у Військовій частині А0339. Застосування трирівневої моделі контролю – попереднього, поточного та подальшого – забезпечує безперервність і взаємопов’язаність контрольних процедур, що дозволяє своєчасно виявляти порушення, запобігати неефективному використанню військового майна та підвищувати результативність управлінських рішень. Додаткове інформаційно-аналітичне забезпечення, засноване на цифрових технологіях, створює передумови для підвищення прозорості, достовірності та обґрунтованості результатів контролю руху та стану техніки, озброєння й іншого майна частини.

Організаційна побудова системи внутрішнього контролю передбачає чітке розмежування відповідальності між учасниками контрольного процесу. Командир військової частини забезпечує загальне керівництво та створює умови для ефективного функціонування контролю, фінансово-економічна служба відповідає за методичне та інформаційне забезпечення, а матеріально відповідальні особи – за фактичну наявність, збереження й належний технічний стан основних засобів та озброєння. Такий підхід формує чітку ієрархію контрольних повноважень і підвищує персональну відповідальність за результати діяльності підрозділів [13].

З метою підвищення ефективності внутрішнього контролю доцільно структурувати методику його проведення за основними напрямками – організаційним, документальним, аналітичним і оціночним. Такий підхід забезпечує комплексне охоплення усіх етапів перевірки, від формування системи

відповідальності до аналітичного узагальнення результатів. У таблиці 3.2 представлено основні елементи методики внутрішнього контролю за наявністю й використанням основних засобів у Військовій частині А0339, що відображають зміст контрольних процедур і очікувані результати їх реалізації.

Таблиця 3.2

Основні елементи методики внутрішнього контролю за наявністю й використанням основних засобів у Військовій частині А0339

Напрямок контролю	Зміст контрольних процедур	Результативність заходів
Організаційний	– визначення відповідальних осіб за збереження основних засобів; – розподіл контрольних повноважень між структурними підрозділами (логістика, технічна служба, фінансова служба); – встановлення графіка проведення перевірок	Забезпечення системності, регулярності та персональної відповідальності за результати контролю; чітке виконання статутних завдань частини
Документальний	– перевірка правильності оформлення первинних документів (акти прийому-передачі, інвентарні картки, журнали обліку техніки); – зіставлення фактичних даних з обліковими записами; – контроль своєчасності відображення операцій у регістрах	Підвищення достовірності облікових даних і запобігання порушенням у документації; мінімізація ризику втрат майна
Аналітичний	– аналіз динаміки руху основних засобів (техніка, озброєння, обладнання); – оцінка коефіцієнтів оновлення, вибуття та придатності; – виявлення неефективного використання активів, простоїв, надлишкових або непридатних об'єктів	Виявлення резервів підвищення ефективності використання майна; оптимізація управлінських рішень у підрозділах
Оціночний	– визначення ефективності експлуатації основних засобів; – порівняння фактичних показників із плановими нормативами; – оцінка впливу стану активів на боєздатність і фінансові результати діяльності	Формування обґрунтованих висновків для удосконалення системи управління основними засобами; підвищення оперативності та готовності підрозділу

Джерело: сформовано автором на основі [1; 2; 5]

Узагальнюючи дані таблиці 3.2, можна зазначити, що методика внутрішнього контролю за наявністю й використанням основних засобів у Військовій частині А0339 має комплексний характер і охоплює всі ключові етапи контрольного процесу.

Організаційний напрям забезпечує формування відповідальної системи контролю та належну координацію дій між підрозділами частини. Документальний напрям спрямований на перевірку правильності оформлення первинних документів щодо надходження, переміщення та вибуття техніки, озброєння та іншого майна, що гарантує достовірність облікових даних і запобігає порушенням. Аналітичний напрям орієнтований на дослідження динаміки, структури та ефективності використання основних засобів, що дозволяє виявляти резерви підвищення продуктивності та раціонального використання ресурсів частини. Оціночний напрям завершує процес, забезпечуючи формування висновків і пропозицій щодо вдосконалення системи управління майном та підвищення ефективності службових операцій [41].

Такий підхід сприяє створенню цілісної системи внутрішнього контролю, що поєднує облікові, аналітичні та управлінські інструменти, забезпечує прозорість і раціональність використання військового майна, а також підвищує ефективність діяльності підрозділів частини.

Сучасні умови функціонування Збройних Сил України зумовлюють необхідність упровадження цифрових технологій у систему внутрішнього контролю. Автоматизація облікових процесів, використання інтегрованих інформаційних систем та спеціалізованих програмних модулів сприяють підвищенню оперативності перевірок, зменшенню впливу людського чинника та забезпеченню прозорості руху техніки, озброєння й іншого майна. Електронні реєстри, автоматичне формування звітів, контроль термінів експлуатації та амортизації – усе це створює новий рівень достовірності й надійності контрольної інформації [40].

Таким чином, внутрішній контроль за наявністю й використанням основних засобів у Військовій частині А0339 є ключовим елементом управління

військовими ресурсами. Він забезпечує законність операцій, достовірність облікових даних, раціональне використання майна та підвищення ефективності діяльності частини. Запропонована структура контролю, що охоплює попередній, поточний і подальший етапи, сприяє системності дій і своєчасному виявленню порушень. Методика, побудована за організаційним, документальним, аналітичним і оціночним напрямками, формує цілісну логіку перевірки від визначення відповідальних осіб до оцінки ефективності використання активів. Реалізація такої системи дозволяє посилити дисципліну, забезпечити прозорість управління основними засобами та підвищити рівень результативності діяльності частини. Подальші дослідження доцільно спрямувати на впровадження цифрових інструментів моніторингу, автоматизацію контрольних процедур і вдосконалення аналітичного супроводу управлінських рішень.

3.2. Інвентаризація основних засобів та відображення її результатів в обліку

Інвентаризація основних засобів у Військовій частині А0339 є системною та обов'язковою процедурою контролю за наявністю, збереженням, технічним станом та правильним використанням військового майна, техніки, озброєння, спеціального обладнання та іншого матеріального забезпечення частини. Вона має на меті не лише підтвердження фактичної наявності активів, але й оцінку їх придатності до експлуатації, виявлення надлишків, нестач, пошкоджень чи морального зношення, що може впливати на боєготовність підрозділів.

Інвентаризація проводиться у чіткій відповідності до чинного законодавства України, наказів та інструкцій Міністерства оборони, а також внутрішніх нормативних документів частини, що регламентують порядок проведення перевірок, формування інвентаризаційних комісій, підготовку і оформлення відповідної документації. Крім того, процедура передбачає комплексний підхід до контролю, який включає планування, документальне і фактичне підтвердження

наявності активів, узагальнення результатів та їх відображення у бухгалтерському обліку, що забезпечує підвищення прозорості управління ресурсами та сприяє зміцненню фінансово-матеріальної дисципліни в частині.

Метою інвентаризації є:

- перевірка фактичної наявності основних засобів;
- контроль відповідності облікових даних фактичному стану майна;
- оцінка технічного стану і придатності до експлуатації;
- виявлення надлишків, нестач, пошкоджень;
- формування підстав для управлінських рішень щодо ремонту, модернізації або списання майна.

Визначення мети інвентаризації дозволяє структурувати весь процес перевірки основних засобів у Військовій частині А0339. Кожен із зазначених аспектів – від контролю наявності та стану майна до виявлення надлишків і нестач – потребує послідовного та системного підходу. У таблиці 3.3 наведено етапи проведення інвентаризації, які забезпечують реалізацію зазначених цілей та визначають відповідальних осіб і очікувані результати на кожному етапі.

Таблиця 3.3

Етапи проведення інвентаризації у Військовій частині А0339

Етап інвентаризації	Зміст процедур	Відповідальні особи	Очікуваний результат
1	2	3	4
Підготовчий	Формування інвентаризаційної комісії; підготовка документів (інвентарні картки, акти, накладні)	Керівник частини, фінансовий підрозділ	Створено організаційні умови для проведення інвентаризації
Фізична перевірка	Обстеження об'єктів на складах, майстернях, гаражах; перевірка наявності та стану основних засобів	Члени комісії	Виявлено фактичну наявність, стан, можливі пошкодження або нестачі
Документальне зіставлення	Порівняння фактичних даних з обліковими записами; перевірка первинних документів	Члени комісії, матеріально відповідальні особи	Виявлено невідповідності та оформлено акти
Узагальнення результатів	Складання актів інвентаризації, формування звітів, рекомендації щодо	Інвентаризаційна комісія	Підготовлено офіційні документи для обліку та

Продовження табл. 3.3

1	2	3	4
	надлишків, нестач та списання		управлінських рішень
Відображення в обліку	Надлишки зараховуються на баланс; нестачі та пошкодження списуються або відшкодовуються; непридатні активи – на списання або ремонт	Фінансовий підрозділ, головний бухгалтер	Актуалізовані бухгалтерські записи та аналітичні картки

Джерело: сформовано автором на основі []

Таблиця 3.3 відображає структурований та послідовний процес проведення інвентаризації основних засобів у військовій частині, розподілений на ключові етапи, кожен з яких має чітко визначений зміст процедур, відповідальних осіб та очікувані результати.

Підготовчий етап забезпечує організаційні умови для проведення інвентаризації: формується інвентаризаційна комісія, готуються необхідні документи (інвентарні картки, акти, накладні). Відповідальність покладена на керівника частини та фінансовий підрозділ. Результатом є створення системи контролю та готовності до фактичної перевірки активів.

Фізична перевірка передбачає безпосередній огляд об'єктів на складах, у майстернях, гаражах та інших приміщеннях. Члени комісії фіксують фактичну наявність, технічний стан основних засобів, пошкодження або нестачі. Цей етап дозволяє оцінити реальний стан військового майна та виявити потенційні проблеми.

Документальне зіставлення забезпечує звірку фактичних даних із обліковими записами та перевірку первинних документів. Відповідальними виступають члени комісії та матеріально відповідальні особи. Результатом є виявлення невідповідностей, оформлення актів та підготовка підстав для коригувань в обліку.

Узагальнення результатів передбачає складання актів інвентаризації, формування звітів та підготовку рекомендацій щодо надлишків, нестач або списання активів. Відповідальність покладена на інвентаризаційну комісію. Це

дозволяє забезпечити офіційне документальне підтвердження результатів перевірки та прийняття управлінських рішень.

Відображення в обліку включає зарахування надлишків на баланс, списання нестач та пошкоджених об'єктів, оформлення ремонту або списання непридатних активів (табл. 3.4). Фінансовий підрозділ і головний бухгалтер забезпечують актуалізацію бухгалтерських записів та аналітичних карток. Цей етап гарантує достовірність облікової інформації та ефективне управління матеріальними ресурсами частини.

Таблиця 3.4

Відображення результатів інвентаризації основних засобів у обліку Військової частини А0339

№	Вид результатів інвентаризації	Основні дії та відображення в обліку
1	Надлишки основних засобів	- Виявлені надлишки зараховуються на баланс частини. - Відображаються в облікових регістрах та аналітичних картках для детального контролю. - Перевіряються щодо законності придбання та відповідності нормативам.
2	Недостачі та втрати основних засобів	- Оформлюються актами про нестачу або пошкодження. - Служать підставою для службового розслідування причин втрат та визначення відповідальних осіб. - Списуються з балансу та відображаються у фінансовій та управлінській звітності.
3	Пошкоджені або непридатні основні засоби	- Фіксуються окремо для прийняття рішення про ремонт або списання. - Результати перевірки та рішення відображаються в облікових регістрах і аналітичних картках.
4	Цифрове забезпечення обліку результатів інвентаризації	- Внесення результатів до електронної облікової системи частини. - Автоматичне формування звітів про наявність, надлишки та втрати, контроль амортизації та переоцінки. - Забезпечує оперативність, точність та прозорість обліку, мінімізує ризики помилок.

Джерело: сформовано автором на основі []

Отже, відображення результатів інвентаризації основних засобів у Військовій частині А0339 характеризується комплексним і системним підходом до обліку та контролю майна. Надлишки основних засобів оперативно зараховуються на баланс та фіксуються в облікових регістрах і аналітичних

картках, що забезпечує детальний контроль і підтверджує законність придбання. Недостачі та втрати оформлюються відповідними актами, слугують підставою для службових розслідувань і відображаються у фінансовій і управлінській звітності, гарантують достовірність обліку та відповідальність за збереження майна. Пошкоджені або непридатні активи фіксуються окремо, що дозволяє приймати обґрунтовані рішення щодо ремонту або списання, з відображенням усіх дій у бухгалтерських документах. Цифрове забезпечення обліку підвищує оперативність та точність обробки даних, формує автоматизовані звіти, контролює амортизацію та переоцінку, мінімізуючи ризики помилок та підвищуючи прозорість управління ресурсами частини.

Цифрові системи інтегрують інформацію про основні засоби з підсистемами бюджетного планування, фінансового контролю та внутрішнього аудиту, що посилює контроль за збереженням державного майна та цільовим використанням коштів. Це сприяє підвищенню прозорості облікових процесів, дотриманню нормативно-правових вимог і прийняттю обґрунтованих управлінських рішень командуванням військової частини.

Інвентаризація основних засобів у Військовій частині А0339 в умовах цифровізації здійснюється з використанням сучасних технічних та програмних засобів, зокрема сканерів штрих- та QR-кодів, RFID-міток, мобільних пристроїв і спеціалізованих програмних додатків для збору облікової інформації безпосередньо за місцем експлуатації майна. Такий підхід забезпечує перехід від паперової інвентаризації до електронного формату з автоматизованою фіксацією результатів (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Порівняльна характеристика інвентаризації основних засобів у Військовій частині А0339 до та після цифровізації

Критерій оцінки	Традиційна інвентаризація	Цифрова інвентаризація
1	2	3
Форма фіксації результатів	Паперові інвентаризаційні описи	Електронні інвентарні відомості
Ідентифікація об'єктів	Візуальна, за інвентарним номером	QR-/штрих-коди, RFID-мітки

Продовження табл. 3.5

1	2	3
Швидкість збору даних	Низька, значні часові витрати	Висока, у режимі реального часу
Точність даних	Залежить від людського фактора	Висока, мінімізація помилок
Порівняння з обліковими даними	Ручне зіставлення	Автоматичне зіставлення
Формування звітів	Після завершення перевірки	Автоматично під час інвентаризації
Виявлення надлишків і нестач	Ускладнене та тривале	Оперативне та системне
Контроль за станом активів	Обмежений	Постійний і деталізований
Вплив на боєготовність	Опосередкований	Безпосередній та оперативний

Джерело: власна розробка автора

Мобільні додатки дозволяють оперативно фіксувати фактичну наявність об'єктів, їх технічний стан, ступінь фізичного та морального зношення, а також точне місцезнаходження у структурних підрозділах частини. Дані передаються до централізованої електронної бази в режимі реального часу, що виключає втрату інформації та зменшує обсяг ручної обробки.

Цифрове середовище інвентаризації забезпечує автоматичне порівняння фактичних даних із бухгалтерським обліком, спрощує виявлення розбіжностей та автоматично формує звіти про надлишки, нестачі, пошкодження або моральне старіння активів. Це створює основу для прийняття управлінських рішень щодо ремонту, списання чи заміни майна.

Впровадження цифрових технологій у процес інвентаризації дозволяє скоротити тривалість перевірок, підвищити точність обліку та знизити навантаження на персонал, що особливо важливо для військових частин, де своєчасність і точність даних про стан техніки, озброєння та обладнання безпосередньо впливають на боєготовність підрозділів.

Отже, цифровізація обліку та інвентаризації основних засобів у Військовій частині А0339 є важливим інструментом удосконалення системи бюджетного обліку, посилення внутрішнього контролю, підвищення прозорості облікових

процесів та забезпечення ефективного управління державним майном у сфері оборони.

Таким чином, інвентаризація основних засобів у Військовій частині A0339 є комплексним і системним процесом, який забезпечує достовірність облікових даних, контроль за збереженням і технічним станом майна, виявлення надлишків, нестач та пошкоджень. Чітка регламентація процедур, визначення відповідальних осіб на кожному етапі та використання цифрових облікових систем підвищують ефективність управління ресурсами частини, сприяють оперативності прийняття управлінських рішень щодо ремонту, модернізації або списання активів. Виконання всіх етапів інвентаризації гарантує прозорість обліку, зміцнює фінансово-матеріальну дисципліну та забезпечує належний рівень боєготовності підрозділів.

3.3. Напрями вдосконалення обліку, аналізу та контролю основних засобів в умовах цифровізації бюджетного обліку

Сучасний етап розвитку системи бюджетного обліку характеризується активним впровадженням цифрових технологій, що зумовлює необхідність перегляду традиційних підходів до обліку, аналізу та контролю основних засобів у бюджетних установах. Зростання обсягів інформації, підвищення вимог до прозорості використання бюджетних коштів та посилення контролю з боку органів державного фінансового нагляду роблять ефективне управління основними засобами неможливим без застосування сучасних інформаційних систем і цифрових інструментів.

Цифровізація бюджетного обліку створює нові можливості для підвищення оперативності, достовірності та аналітичної цінності інформації про наявність, рух і стан основних засобів. Водночас вона виявляє низку проблем, серед яких фрагментарність інформаційних систем, недостатня уніфікація електронних реєстрів, обмежене використання автоматизованих процедур аналізу та

контролю, а також потреба у вдосконаленні методичного й організаційного забезпечення облікових процесів.

Особливе значення цифровізація набуває у Військовій частині А0339, діяльність якої пов'язана з експлуатацією великої кількості об'єктів державного майна різного функціонального призначення. Ефективне управління такими активами потребує оперативного, достовірного та безперервного облікового забезпечення, що неможливо без застосування автоматизованих облікових систем. З метою підвищення ефективності обліку, аналізу та контролю основних засобів у частині були визначені ключові напрями удосконалення, які наведено в табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Напрями удосконалення обліку основних засобів у Військовій частині А0339

№	Напрямок удосконалення	Зміст	Очікуваний результат
1	Розширення аналітики по субрахунках	Відкриття субрахунків четвертого порядку: 10131101 – бронетранспортери, 10131102 – артилерійські установки, 10131201 – комп'ютерне обладнання, 10141201 – вантажні автомобілі	Детальний облік типів озброєння та техніки, швидке формування звітів для керівництва та контрольних органів
2	Введення аналітики за станом ОЗ	Субрахунки або аналітичні ознаки: в експлуатації, на ремонті, очікують списання, тимчасово передані підрозділам	Виявлення резервів, оптимізація використання основних засобів
3	Облік за призначенням або функціональною ознакою	Аналітичні коди для навчально-тренувального, медичного обладнання, складських та логістичних засобів	Можливість цільової аналітики витрат, планування модернізації
4	Впровадження цифрових інструментів	Використання ERP-систем, Бюджет, MIS «Бюджет», QR- або RFID-ідентифікація	Прискорення інвентаризації, зменшення помилок обліку
5	Удосконалення контролю	Аналітика по відповідальних особах та підрозділах, автоматизовані звіти	Контроль за станом ОЗ, надлишками, втратами, амортизацією
6	Розширення субрахунків для капітальних вкладень	Детальні аналітичні коди для модернізації техніки, будівництва критичної інфраструктури, закупівлі спеціального обладнання	Точніше відображення витрат, ефективне планування бюджету

Джерело: власна розробка автора

В табл. 3.6 наведено пропозиції щодо розширення аналітики по субрахунках першого–четвертого порядку для детального обліку окремих видів техніки та озброєння, введення аналітики за станом ОЗ (в експлуатації, на ремонті, очікують списання, тимчасово передані підрозділам), а також облік за призначенням чи функціональною ознакою (навчально-тренувальне, медичне, складське та логістичне обладнання). У таблиці також зазначені заходи щодо впровадження цифрових інструментів обліку (ERP-системи, Бюджет, QR- або RFID-ідентифікація), удосконалення контролю за відповідальними особами та підрозділами, автоматизованого формування звітності, а також розширення субрахунків для капітальних вкладень. Всі ці заходи спрямовані на підвищення ефективності управління, точності обліку, оптимізації використання ресурсів та планування бюджетних витрат.

Застосування електронних облікових систем дозволяє централізовано накопичувати дані про всі об'єкти майна незалежно від їх місцезнаходження чи відповідальної особи. У цифровому форматі фіксуються відомості про первісну та залишкову вартість, строки корисного використання, рівень зносу, джерела фінансування, а також факти переміщення, ремонту чи модернізації активів.

Цифрові технології забезпечують оперативний доступ уповноважених осіб до інформації про стан, наявність та місцезнаходження основних засобів у режимі реального часу. Автоматизація процесів нарахування амортизації, переоцінки та вибуття активів підвищує точність облікових розрахунків, зменшує вплив людського фактора та мінімізує ризики помилок при ручному введенні даних.

Впровадження цифрових аналітичних інструментів дозволяє здійснювати поглиблений аналіз стану та використання основних засобів, оцінювати ефективність експлуатації, планувати оновлення, модернізацію або заміну техніки та озброєння, а також обґрунтовувати потреби у бюджетних асигнуваннях. Ці системи сприяють моніторингу строків нарахування амортизації та залишкової вартості активів, оцінюють ефективність використання за підрозділами та напрямками діяльності, прогнозують ризики пошкодження, втрати чи передчасного вибуття основних засобів.

Важливим елементом цифрової аналітики є формування рекомендацій щодо оптимізації структури основних засобів та раціонального розподілу матеріальних і фінансових ресурсів. Результати аналізу використовуються для обґрунтування списання надлишкового або неефективно використаного майна, перерозподілу активів між підрозділами та коригування планів бюджетного фінансування.

Водночас цифровізація супроводжується певними ризиками організаційного, технічного та кадрового характеру. До них належать: технічні та кіберризики, пов'язані з несанкціонованим доступом, спотворенням або втратою даних; можливі збої програмного забезпечення та серверного обладнання; помилки під час введення даних користувачами; недостатній рівень цифрової компетентності персоналу. Ці фактори можуть негативно впливати на достовірність облікової інформації, ефективність управління та збереження державного майна.

Для систематизації інформації про ризики цифровізації та заходи щодо їх мінімізації доцільно представити дані у табличній формі. Такий підхід дозволяє чітко визначити види ризиків, потенційні наслідки та конкретні заходи запобігання, що наведено в табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Ризики цифровізації обліку основних засобів у Військовій частині А0339 та шляхи їх мінімізації

Вид ризику	Характеристика ризику	Можливі наслідки	Шляхи мінімізації
Технічні ризики	Збої програмного забезпечення, відмова серверів, перебої в електроживленні	Втрата або викривлення облікових даних, порушення облікових процесів	Резервне копіювання даних, використання захищених серверів, планове технічне обслуговування
Кіберризики	Несанкціонований доступ, витік або зміна інформації	Порушення конфіденційності та цілісності облікових даних	Системи розмежування доступу, антивірусний захист, шифрування даних
Ризики помилок введення даних	Некоректне або несвоєчасне внесення інформації	Недостовірність обліку та звітності	Валідація даних, автоматизовані контрольні процедури, подвійна перевірка

Кадрові ризики	Низький рівень цифрової грамотності персоналу	Зниження ефективності цифрових систем	Навчання персоналу, розробка інструкцій і регламентів
Організаційні ризики	Відсутність чітких процедур і відповідальності	Порушення контрольних функцій	Регламентація процесів, внутрішній аудит і контроль
Ризик втрати даних	Пошкодження або видалення інформації	Неможливість відновлення облікових даних	Системи резервного копіювання та відновлення

Джерело: власна розробка автора

Комплексний підхід до ідентифікації ризиків та впровадження заходів щодо їх мінімізації є необхідною умовою ефективної цифровізації обліку, аналізу та контролю основних засобів у Військовій частині А0339. Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню надійності облікової інформації, посиленню внутрішнього контролю та забезпеченню раціонального управління державним майном. Для наочності та систематизації запропонованих рішень наведемо дані в табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Модернізація обліку основних засобів у Військовій частині А0339: заходи та цифрові показники ефективності

Напрямок вдосконалення	Заходи	Очікуваний ефект		Цифрові показники ефективності
		до	після	
Цифровий облік основних засобів	- Використання спеціалізованого ПЗ для обліку ОЗ - Створення електронних карток (тип, серійний номер, місцезнаходження, стан, відповідальний) - Впровадження QR- або RFID-міток	ручний облік, велика кількість паперових документів, високий ризик помилок	швидкий доступ до даних, мінімізація помилок	- Зменшення часу на інвентаризацію на 40–50 % - Скорочення паперової документації на 70 % - Зниження помилок обліку до 5 %
Автоматизація інвентаризаційних процедур	- Перехід на електронні форми актів інвентаризації - Використання планшетів/мобільних пристроїв для фіксації результатів	тривалі паперові перевірки, затримки у формуванні звітів	швидке оновлення даних, підвищення достовірності	- Скорочення часу інвентаризації на 50–60 % - Зменшення ручного введення даних на 80 %

	- Автоматичне формування звітів			- Прискорення формування звітів до 1–2 годин
Удосконалення внутрішнього контролю	- Впровадження електронного підпису для актів - Регулярний моніторинг технічного стану ОЗ - Встановлення відповідальності за збереження майна	слабкий контроль, високий ризик втрат та псування	підвищення дисципліни персоналу, прозорість контролю	- Зниження ризику втрат і псування майна на 30–40 % - Зменшення порушень відповідальності до 5 % - Підвищення прозорості контрольних процедур на 80 %
Аналітичний облік і прогнозування	- Ведення аналітичного обліку по видах ОЗ - Аналіз витрат на ремонт та експлуатацію - Прогнозування потреби в ОЗ	складно планувати бюджет та оновлення майна	оптимальне планування коштів, своєчасне оновлення майна	- Економія бюджетних коштів на 10–15 % завдяки оптимізації заміни майна - Своєчасне оновлення 90 % обладнання - Зменшення простоїв через несправність майна на 25 %
Цифрова карта розташування ОЗ	- Створення інтерактивної карти складів, техніки та будівель з прив'язкою до облікових карток - Швидкий пошук та контроль ОЗ	витрати часу на пошук та контроль майна	швидкий доступ до даних, точний контроль	- Скорочення часу на пошук майна на 60 % - Зменшення помилок переміщення майна до 5 % - Підвищення точності контролю на 90 %

Джерело: власна розробка автора

Дані табл. 3.8 дозволяють оцінити практичний вплив цифровізації на підвищення достовірності обліку, оперативності управлінських рішень та ефективності використання основних засобів у військовій частині. Разом із тим досягнуті результати не вичерпують потенціалу цифрових технологій, що зумовлює необхідність визначення подальших напрямів розвитку цифрового обліку. Перспективні напрями вдосконалення цифрового обліку основних засобів

у Військовій частині А0339, а також відповідні заходи, очікувані ефекти та потенційні вигоди узагальнено в табл. 3.9.

Таблиця 3.9

Перспективні напрями розвитку цифрового обліку основних засобів у
Військовій частині А0339

Напрямок перспективного розвитку	Заходи	Очікуваний ефект	Потенційні вигоди
Прогнозування зносу та планування технічного обслуговування	- Використання штучного інтелекту для оцінки стану ОЗ - Прогнозування термінів ремонту та заміни	- Своєчасне проведення технічного обслуговування - Зменшення простоїв обладнання	- Зниження непередбачених ремонтів на 20–30 % - Оптимізація витрат на ТО
Інтеграція з системами управління ресурсами та логістики	- Підключення облікової системи до ERP та логістичних платформ - Синхронізація даних про переміщення, запаси та технічний стан	- Підвищення оперативності управлінських рішень - Зменшення дублювання даних	- Скорочення часу на обробку даних на 50–70 % - Підвищення точності обліку і планування
Підвищення прозорості використання майна	- Впровадження електронних карток відповідальності - Моніторинг переміщень та стану майна в режимі реального часу	- Підвищення підзвітності персоналу - Контроль використання державного та військового майна	- Зміцнення фінансово-матеріальної дисципліни - Зниження ризиків втрат і псування майна на 30–40 %
Аналітичні панелі та дашборди для керівництва	- Формування інтерактивних дашбордів для різних рівнів управління - Автоматичне відображення ключових показників обліку, ремонту та стану майна	- Можливість оперативного прийняття рішень - Контроль за виконанням планів і бюджету	- Підвищення ефективності управління активами на 80–90 % - Оптимізація витрат і підвищення боєготовності підрозділів

Джерело: власна розробка автора

Представлена структура дозволяє систематизувати ключові аспекти цифровізації обліку основних засобів, забезпечуючи комплексний підхід до оцінки її впливу на достовірність і повноту облікових даних, оперативність прийняття управлінських рішень, прозорість використання активів, ефективність управління матеріальними та фінансовими ресурсами, а також надання можливостей для прогнозування та планування технічного обслуговування,

модернізації і заміни основних засобів. Крім того, така структура слугує методологічною основою для обґрунтованого прийняття рішень щодо впровадження цифрових інструментів, визначення пріоритетів у розвитку облікових процесів, оптимізації розподілу ресурсів та підвищення загальної ефективності функціонування Військової частини А0339 у контексті цифрової трансформації бюджетного обліку.

Таким чином, впровадження цифрових інструментів в облік, аналіз і контроль основних засобів створює умови для ефективного управління ресурсами, підвищення точності та оперативності обліку, а також забезпечує прозорість та підзвітність використання майна бюджетних установ та військових частин. Ці зміни сприяють оптимізації витрат, підвищенню ефективності експлуатації активів та зміцненню боєготовності підрозділів.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Ефективна система внутрішнього контролю є ключовим елементом управління державними ресурсами, забезпечуючи законність операцій, достовірність облікових даних, раціональне використання майна та підвищення результативності діяльності частини. Розроблена трирівнева модель контролю – попередній, поточний та подальший контроль – забезпечує безперервність і взаємопов’язаність контрольних процедур, дозволяючи своєчасно виявляти порушення, запобігати неефективному використанню військового майна та оптимізувати управлінські рішення. Методика контролю, побудована за організаційним, документальним, аналітичним та оціночним напрямками, формує цілісну систему перевірок, від визначення відповідальних осіб до оцінки ефективності використання активів, і сприяє підвищенню персональної відповідальності та дисципліни у підрозділах.

Інвентаризація основних засобів, що реалізується через послідовні етапи – підготовчий, фізичну перевірку, документальне зіставлення, узагальнення

результатів та відображення в обліку – забезпечує достовірність бухгалтерських записів, контроль за збереженням та технічним станом майна, а також оперативне виявлення надлишків, нестач і пошкоджень. Використання цифрових технологій, таких як QR-/штрих-коди, RFID-мітки та автоматизовані облікові системи, підвищує точність і швидкість збору даних, зменшує вплив людського фактора та створює основу для оперативного прийняття управлінських рішень.

В умовах цифровізації бюджетного обліку визначено ключові напрями вдосконалення обліку та контролю основних засобів: розширення аналітики по субрахунках і за станом активів, облік за призначенням або функціональною ознакою, впровадження ERP-систем і інструментів автоматизованого контролю, а також підвищення ефективності моніторингу відповідальних осіб і підрозділів. Реалізація цих заходів сприяє системності облікових процесів, підвищенню прозорості управління ресурсами, оптимізації витрат та зміцненню фінансово-матеріальної дисципліни.

Таким чином, організаційно-методичні заходи та цифровізація обліку і контролю основних засобів у Військовій частині А0339 створюють передумови для підвищення ефективності використання державного майна, зміцнення боєготовності підрозділів і забезпечення прозорості бюджетного процесу, що є важливим чинником удосконалення системи управління матеріальними ресурсами в оборонному секторі.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі здійснено комплексне дослідження теоретичних, методичних і прикладних аспектів бухгалтерського обліку, аналізу та контролю основних засобів у бюджетних установах на прикладі військової частини А0339:

1. Основні засоби є ключовим елементом матеріально-технічної бази бюджетних установ і визначальним фактором їх ресурсного потенціалу. Вони не створюють прямого прибутку, а слугують для реалізації публічних функцій та надання суспільних послуг у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, соціального захисту та державного управління. Ефективність використання основних засобів оцінюється за рівнем досягнення соціального ефекту, якості та доступності послуг, а не за фінансовим результатом.

2. Науковий аналіз підходів до класифікації основних засобів показав відсутність єдиного трактування, проте всі автори підкреслюють їх довгостроковий характер, багаторазову участь у діяльності та стратегічне значення для функціонування установ. Багатоступенева класифікація за функціональним призначенням, економічною роллю, формою власності, станом використання та строком корисного використання забезпечує системність обліку, підвищує ефективність управлінського аналізу та сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

3. Облік основних засобів у бюджетних установах здійснюється відповідно до НП(С)БОДС, законодавчих актів України та міжнародних стандартів IPSAS. Чітке нормативне регулювання забезпечує достовірність бухгалтерського обліку, контроль за використанням ресурсів, планування капітальних видатків та прозорість фінансової звітності. Застосування стандартів IPSAS сприяє уніфікації обліку та міжнародній порівнянності фінансової інформації.

4. Методичне забезпечення передбачає організаційний, обліковий, аналітичний та контрольний аспекти, інтегровані в єдину систему управління активами. Використання сучасних інформаційних технологій, автоматизованих систем обліку та ERP-рішень підвищує точність і оперативність даних, дозволяє

ефективно планувати ремонти, модернізацію та заміну активів, а також контролювати їхнє використання.

5. Військова частина А0339 є типовою бюджетною установою сектору оборони, фінансованою за рахунок державного бюджету. За 2022–2024 роки загальна вартість активів Військової частини А0339 зросла на 28,05 %, при цьому основну частку формують нефінансові активи, зокрема основні засоби та незавершені капітальні інвестиції. Зростання первісної вартості основних засобів на 13,55 % та збільшення зносу на 14,57 % свідчить про одночасне оновлення майна і його інтенсивну експлуатацію. Фінансові активи скоротилися на 77,50 %, що є характерним для бюджетних установ із казначейською формою обслуговування. У структурі пасивів домінує власний капітал, який зріс на 34,36 %, тоді як фінансовий результат був від’ємним, що обумовлено перевищенням витрат над доходами.

6. Аналіз фінансових результатів показав, що домінуюче джерело доходів – бюджетні асигнування. Протягом 2022–2024 років обсяг доходів зріс на 3,9 %, водночас витрати зросли на 14,8 %, що призвело до формування дефіциту фінансового результату у 2024 році в розмірі 45,83 млн грн (7,4 % від доходів). Це свідчить про підвищення фінансового навантаження на установу та необхідність посилення контролю за ефективністю використання ресурсів.

7. Військова частина А0339 забезпечує систематичне документальне оформлення операцій з основними засобами, що включає надходження, введення в експлуатацію, переміщення та списання. Використання субрахунків першого, другого та третього порядку у синтетичному обліку та ведення аналітичних карток дозволяє здійснювати деталізований контроль за видами майна, місцями його експлуатації, матеріально відповідальними особами та станом активів. Нарахування амортизації здійснюється відповідно до встановлених норм, що забезпечує достовірне відображення вартості майна.

8. Комплексний аналіз основних засобів показав, що частина активів активно експлуатується, водночас спостерігається потреба у модернізації та оптимізації використання окремих груп майна. Рациональне використання

основних засобів дозволяє підвищувати ефективність виконання завдань, знижувати витрати та забезпечувати прозорість фінансової звітності. Розглянуті організаційні, облікові та фінансові аспекти діяльності Військової частини A0339 свідчать про зміцнення матеріально-технічної бази, зростання частки нефінансових активів та активізацію бюджетного фінансування. Водночас, для підвищення ефективності використання ресурсів доцільно посилити внутрішній контроль, оптимізувати витрати та впроваджувати цифрові інструменти для обліку, аналізу та контролю основних засобів.

9. Ефективна система внутрішнього контролю є ключовим елементом управління державними ресурсами, забезпечуючи законність операцій, достовірність облікових даних, раціональне використання майна та підвищення результативності діяльності частини. Розроблена трирівнева модель контролю – попередній, поточний та подальший контроль – забезпечує безперервність і взаємопов’язаність контрольних процедур, дозволяючи своєчасно виявляти порушення, запобігати неефективному використанню військового майна та оптимізувати управлінські рішення. Методика контролю, побудована за організаційним, документальним, аналітичним та оціночним напрямками, формує цілісну систему перевірок, від визначення відповідальних осіб до оцінки ефективності використання активів, і сприяє підвищенню персональної відповідальності та дисципліни у підрозділах.

10. Інвентаризація основних засобів, що реалізується через послідовні етапи – підготовчий, фізичну перевірку, документальне зіставлення, узагальнення результатів та відображення в обліку – забезпечує достовірність бухгалтерських записів, контроль за збереженням та технічним станом майна, а також оперативне виявлення надлишків, нестач і пошкоджень. Використання цифрових технологій, таких як QR-/штрих-коди, RFID-мітки та автоматизовані облікові системи, підвищує точність і швидкість збору даних, зменшує вплив людського фактора та створює основу для оперативного прийняття управлінських рішень.

11. В умовах цифровізації бюджетного обліку визначено ключові напрями вдосконалення обліку та контролю основних засобів: розширення аналітики по

субрахунках і за станом активів, облік за призначенням або функціональною ознакою, впровадження ERP-систем і інструментів автоматизованого контролю, а також підвищення ефективності моніторингу відповідальних осіб і підрозділів. Реалізація цих заходів сприяє системності облікових процесів, підвищенню прозорості управління ресурсами, оптимізації витрат та зміцненню фінансово-матеріальної дисципліни.

12. Організаційно-методичні заходи та цифровізація обліку і контролю основних засобів у Військовій частині А0339 створюють передумови для підвищення ефективності використання державного майна, зміцнення боєготовності підрозділів і забезпечення прозорості бюджетного процесу, що є важливим чинником удосконалення системи управління матеріальними ресурсами в оборонному секторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беженар А. Основи аналізу основних засобів в установах державного сектору. *Економіка та суспільство*. 2021. № 27. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-42>
2. Беженар А. Ю. Організаційно-методичне забезпечення аналізу ефективності використання необоротних активів в закладах вищої освіти. *Сталий розвиток економіки*, 2025. № 2(53), С. 527-535. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-53-74>
3. Білик М. Т. Облік, аналіз і аудит необоротних активів : навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2011. 280 с.
4. Білуха І. А. Теорія бухгалтерського обліку : підручник. Київ : КНЕУ, 2000. 692 с.
5. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник. Житомир : ПП «Рута», 2013. 912 с.
6. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 09.12.2025).
7. Васильків М. Р., Чубай В. М. Аудит операцій з основними засобами: методика, чинники, які потрібно враховувати, помилки та порушення, що виявляються. *Молодий вчений*. 2021. № 4(2). С. 288-296. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-4-92-63>
8. Гаврись М. О. Організація обліку та аналізу основних засобів на підприємствах України : дис. ... канд. екон. наук. 08.00.09. Харківський державний університет харчування та торгівлі: Харків. 2021. 289 с.
9. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні : аналіз стану та перспективи розвитку : монографія. Київ : Центр навчальної літератури, 2007. 522 с.
10. Єрьомін С. Механізм фінансового забезпечення процесу відтворення основних засобів. *Економіка та суспільство*, 2025. № 73. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-13>

11. Законодавство України. Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index> (дата звернення: 12.10.2025).

12. Іващук Л. В. Методика та інформаційне забезпечення аналізу використання основних засобів. *Нові горизонти розвитку бізнесу в умовах сучасних викликів. Євроінтеграційні механізми безпечного функціонування і розвитку агроєкосистем* [Електронне видання]: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., здоб. вищ. освіти і мол. вчених, 7 листопада 2025 р. / Держ. біотехнологічний ун т. Харків, 2025. С. 169-171. https://vnu-taskid841251.s3.eu-north-1.amazonaws.com/s3fs-public/File/2025/11/zbirnyk-tez-konferentsii_21.11.2025-vnu-oblik_1.pdf (дата звернення: 12.12.2025).

13. Іващук Л. В. Організація та методика внутрішнього контролю за наявністю й використанням основних засобів бюджетних установ. *Інноваційний вектор розвитку обліку, фінансів, аналізу й аудиту в Україні та світі* : зб. праць учасників IV Міжнар. наук.-практ. конф. (6-7 листоп. 2025 р.). Житомир : Поліський національний університет, 2025. С. 205-208. DOI: <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.30735509>

14. Іващук Л. В. Теоретичні засади формування інформаційного забезпечення обліку, аналізу та контролю основних засобів бюджетних установ. *Сучасні тенденції розвитку обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування*: матеріали міжнародної наук.-практ. конф. (21 листопада 2025 р.). 2025. С. 70-71.

15. Макаренко А. П., Шама М. В. Аудит основних засобів на підприємстві та напрями його вдосконалення. *Агросвіт*. 2020. № 2. С. 30–37. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.2.30>

16. Малюга Н. М., Цегельник Н. І. Методологія управлінського обліку: функціональне значення, принципи та стратегічний контекст. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 7. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14768563>. (дата звернення: 07.12.2025)

17. Матердей О. Я., Цегельник Н. І. Інтеграція механізмів управління фінансовими результатами у систему економічної безпеки

підприємства. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2025. № 23. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17589967>

18. Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку для суб'єктів державного сектору: Наказ Мінфіну України від 23.01.2015 № 11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-15#top> (дата звернення: 09.12.2025)

19. Методичні рекомендації щодо формування облікової політики підприємства : затв. наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 № 635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1215-13> (дата звернення: 08.12.2025).

20. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності» (IAS 1 «Presentation of Financial Statements») / IFRS Foundation. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text (дата звернення: 03.11.2025).

21. Нападовська Л. В. Управлінський облік : навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2010. 648 с.

22. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Мінфіну України від 27.04.2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення: 04.12.2025).

23. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 121 «Основні засоби» : Наказ Міністерства фінансів України від 12.10.2010 р. № 1202 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1017-10#Text> (дата звернення: 04.12.2025).

24. Нашкерська М. М. Напрями аналізу основних засобів бюджетних установ. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. 2017. № 862. С. 192-198.

25. Обиход І. В., Мороз Ю. Ю., Цегельник, Н. І. Збалансована система показників для оцінювання операційних витрат та її роль в управлінні економічною безпекою підприємства. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 16. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17563201> (дата звернення: 04.12.2025).

26. Перетятко, Ю. Організація обліку основних засобів в умовах становлення інформаційної економіки. *Науковий вісник Полісся*. 2019. № 2(18). С. 50–56. DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2019-2\(18\)-50-56](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2019-2(18)-50-56)

27. Петрук О. М. Бухгалтерський облік у державному секторі : навчальний посібник. Житомир : ЖДТУ, 2016. 356 с.

28. Пиріжок С.Є. Бухгалтерський облік і внутрішній контроль операцій з експлуатації та вибуття основних засобів : автореф. дис. ... на здоб. наук. ступ. к.е.н. 08.00.09. ЖДТУ: Житомир. 23 с. URL: <http://www.eztuir.ztu.edu.ua> (дата звернення: 09.12.2025).

29. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 13.12.2025).

30. Положення про військове (корабельне) господарство Збройних Сил України: Наказ Міноборони України від 16.07.1997 № 300. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0615-97#top> (дата звернення: 09.12.2025).

31. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Мініфіну України від 02.09.2014 № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 09.12.2025).

32. Пономаренко В. С. Стратегічне управління підприємством : підручник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2013. 436 с.

33. Прийдак Т. Б., Тютюнник С. В., Лега О. В., Єрмолаєва М. В., Яловега Л. В. Основні засоби за міжнародними та національними стандартами: облік, відображення в звітності та оподаткування. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 9. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14995865>

34. Про затвердження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі : наказ Міністерства фінансів України від 12.10.2010 № 1202 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1017-10> (дата звернення: 09.12.2025).

35. Пчелинська Г. В. Особливості обліку вибуття основних засобів в умовах воєнного стану в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск № 51. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2462/2381> (дата звернення 02.02.2025).

36. Радіонова Н. Й., Войтенко М. В. Методичні засади проведення аудиту основних засобів. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2021. № 15 (115). С. 37-41. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/18960> (дата звернення: 09.12.2025).

37. Степаненко В. Організація внутрішнього контролю операцій з основними засобами. *Економіка та суспільство*. 2023. № 51. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-57>

38. Суліменко Л. А., Цегельник Н. І. *Обліково-аналітичне забезпечення виконання бюджетних програм*. Ефективна економіка. 2023. № 5. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/1586/1595> (дата звернення: 09.12.2025).

39. Цал-Цалко Ю.С., Мороз Ю.Ю., Цегельник Н.І. *Управлінський облік: навч. посіб.* Житомир: Рута, 2015. 632 с.

40. Цегельник Н. І., Гладков Д. А. Big Data та штучний інтелект в обліку інвестицій: вплив на економічну безпеку підприємств. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 9. URL: <https://a-economics.com.ua/index.php/home/article/view/357> DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15108352>

41. Babich I., Sheludchenkova A., Borkovska V., Tsegelnik N. *Accounting and analysis of equipment overhaul costs*. Estudios de Economía Aplicada. 2020. Vol 38, № 3 (1). URL: <http://ojs.ual.es/ojs/index.php/eea/article/view/4047>

42. IPSAS 17 Property, Plant and Equipment : International Public Sector Accounting Standard 17. URL: <https://www.ipsasb.org/publications/2025-handbook-international-public-sector-accounting-pronouncements> (дата звернення: 09.12.2025).

43. Ivanchenkova L., Skliar L., Stasiukova K., Babich I., Tsegelnik N. *Improving the organization of accounting and control of payroll in budgetary institutions*. International Journal of Management (IJM), Volume 11, Issue 6, June 2020, 2020. pp. 718-727. URL: <http://www.iaeme.com/ijm/issues.asp?JType=IJM&VType=11&IType=6>

ДОДАТКИ